

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 79.

Onsdagen den 31 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om ändring av § 111 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till vissa restaureringsarbeten å Ulriksdals slott;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 20 av femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för anskaffning av flygbåtsmateriel;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för bestridande av vissa omkostnader för riksförsäkringsanstalten för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente) jämte två i ämnet väckta motioner; och

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot jämte en i ämnet väckt motion; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, i anledning av *dels* herr Pålssons motion, nr 29, angående frihet från avgift för telefonsamtal till länets residensstad från apparater i länet, *dels* herr Sömmelius' motion, nr 51, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot obilligt begränsande av telefonsamtalens avgiftsfrihet, *dels* herr Söderbergs i Hobborn motion, nr 52, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att förslag till ändringar i gällande telefonreglemente eller till nytt sådant må till prövning föreläggas riksdagen, *dels* herr Magnussons i Skövde motion, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet, *dels* ock herr Clasons inom första kammaren väckta motion, nr 66, angående skrivelse till Konungen med begäran om ny uppdelning av telefontaxeområdena inom riket.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare, brukspatron *G. Ekelund*, på grund av ögonsjukdom (ulcus corneæ) tills vidare är förhindrad att infinna sig i riksdagen, intygas
Stockholm den 30 maj 1916.

Gustaf Lindberg,
leg. läk.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 176, angående utredning av frågan om frigivande av lax-fisket i Mörrumsbukten eller fredningslinjens inflyttande närmare Mörrumsåns utlopp i bukten;

nr 177, angående åtgärder till hämmande av genom handel med jordegendom uppkommande vanhävd å sådan egendom m. m.; samt

nr 178, angående åtgärder till förhindrande att entreprenörer vid uppförande av statens byggnader undandraga sig att erlagga betalning för arbetskraft och materialier.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda betänkande nr 32 ävensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 44.

*Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.*

Föredrogs ånyo statsutskottets den 26 och 27 sistlidne maj bordlagda utlåtande nr 125, i anledning av väckt motion om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (nr 192), hade herr *S. Persson* i Norrköping m. fl. hemställt, att riksdagen måtte anvisa ett förslagsanslag av 20,000,000 kronor att i mån av behov utbetalas av tillgängliga medel redan under år 1916 för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor genom reglering av priset å för dem avsedda livsmedel, enligt beslut i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t på förslag av statens livsmedelskommissioner och på villkor av kommunal kontroll i fråga om syftets ernående.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att herr Perssons m. fl. ifrågavarande motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *C. I. Asplund*, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *G. A. Molin* i Södertälje, *J. A. Ingvarson* och *A. V. Sävström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av herr Perssons m. fl. ovanberörda motion, måtte för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor ge-

nom reglering av priset å för dem avsedda livsmedel på extra stat för år 1917 under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av högst 20,000,000 kronor att användas, enligt beslut i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, på förslag av statens livsmedelskommissioner och på villkor av kommunal kontroll i fråga om syftets ernående samt med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 disponera erforderligt belopp; samt

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.
(Forts.)

2) av herrar *S. H. Kvarnzelius, C. G. Ekman, E. A. Nilson* i Örebro och *J. Ström*, vilka på framlagda grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte på det sätt bifalla herr Sven Perssons m. fl. ifrågavarande motion, att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i reservationen angivna grunder för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor genom reglering av priset å för dem avsedda livsmedel, enligt beslut i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, på förslag av statens livsmedelskommissioner och på villkor av kommunal kontroll i fråga om syftets ernående, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp av högst 5,000,000 kronor.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Såsom kammarledamöterna torde hava funnit vid läsningen av detta ärende, hava i den nu föreliggande svårlösta frågan efter hand utkristaliserat sig tre olika meningar om det sätt, varpå riksdagen borde ställa sig till det i förevarande motion framförda kravet.

En majoritet inom statsutskottet har — visserligen icke ansett, att kravet i och för sig vore oberättigat. Tvärtom erkänner denna majoritet, att förhållandena äro sådana, att man har all anledning beakta kravet i fråga. Man erkänner att en allmän prisstegring på livsförnödenheter inträtt, som i all synnerhet är kännbar för den mindre bemedlade delen av befolkningen, och man betecknar detta t. o. m. såsom alldeles obestriddigt. Men under hänvisning till åtskilliga redan vidtagna åtgärder dels för mildrande av arbetslösheten, dels för reglerandet av livsmedelsprisen för vissa livsförnödenheter, dels också andra genom statsverkets ingripande vidtagna åtgärder, förmenar utskotts-majoriteten att man under nuvarande förhållanden kommit så långt, som man skäligen kan komma, och i anslutning till denna uppfattning hemställer denna majoritet, att motionen icke måtte vinna riksdagens bifall.

En grupp ledamöter i statsutskottet, motionärens meningsfränder, har i en reservation hemställt om bifall till motionen sådan den ursprungligen föreligger.

Emellan dessa båda linjer har emellertid i utskottet framställts ett annat förslag, som går ut på att riksdagen skulle bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i reservationen angivna grunder »för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor genom reglering av priset å för dem avsedda livsmedel, enligt beslut i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, på förslag av statens livsmedelskommission

*Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.*

(Forts.)

och på villkor av kommunal kontroll i fråga om syftets ernående, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp av högst 5,000,000 kronor».

Jag tror och hoppas, att åtskilliga av dem, som i första ögonblicket menade, att det icke fanns någonting annat att göra än att ansluta sig till ett avslagsyrkande, efter genomläsningen av den sistnämnda reservationen och däri anförda skäl skola finna, att på grund av vad där anföres och med det begränsade förslag, som där förekommer, de verkligen kunna överväga, huruvida icke också denna kammare skulle kunna bifalla reservationen i fråga.

Huvudmotiven för avslagsyrkande äro, som jag nyss anförde, att vissa åtgärder blivit vidtagna, och att dess bättre arbetslöshet för närvarande i regel icke kan sägas vara rådande.

Vad då först beträffar de redan vidtagna åtgärderna är det uppenbart, dels att de, evad avser regleringen av livsmedelsprisen, träffa endast vissa av förnödenhetsartiklarna, dels också att åtgärderna, när det gäller dessa artiklar, ingalunda kunna gripa så djupt, att därigenom önskvärd motvikt mot prisfördyringen i övrigt kan åstadkommas. Vad arbetslösheten vidkommer är det uppenbart, och jag tror att det av alla kan erkännas, att ehuru dess bättre förhållandena äro vida drägligare, än man tidigare befarade, dock i någon mån på vissa områden sådan arbetslöshet föreligger. Men det är icke särskilt mot den saken, som ifrågavarande krav nu riktar sig. Det är hänsyn främst till en mängd arbetare och med dem jämställda, som visserligen fortfarande hava arbete, men vilkas arbetsinkomst alls icke stigit eller åtminstone icke i någon mån stigit i proportion till den fördyring av livsmedelsprisen, som den sista tiden medfört. Då så är fallet, innebär den omständigheten, att dels arbetslöshet i stort sett icke förekommer, dels vissa av samhällsmedlemmarna lyckats öka sina inkomster, intet hjälpmedel för dem, vilka stå i samma inkomstställning nu som tidigare, men som likväl träffas av fördyringen i samma omfattning som de, vilka fått inkomsterna förhöjda.

Emellertid förefaller det icke reservanternas vara detta som utskottsmajoriteten fäst sig vid, när majoriteten gått på avslag. Självva slutklämman i majoritetens motivering riktar sig emot att i motionen icke anvisas några andra och bättre vägar till ernående av ifrågavarande ändamål, och dessutom att genom det förslag, som föreligger i motionen och som innebär en statsutgift, denna icke på förhand närmare preciserats till bestämt belopp.

Vad beträffar den första erinran, nämligen att icke andra och bättre vägar anvisats, så tror jag, att man kan säga, att från alla sakkunniga håll vitsordas, att det egentligen här icke är fråga om att slå in på andra och bättre vägar, utan att det gäller att sätta speciellt kommunerna i tillfälle att fullfölja och till större effektivitet begagna de utvägar, som man tidi-

gare på olika håll börjat bereda tillgång till. Man har börjat, säger jag, och det har visat gynnsamt resultat, men med hänsyn till den ekonomiska ställningen i övrigt kunna kommunerna icke fullfölja dessa uppslag på sätt önskligt vore. Det är i detta avseende ett statsbidrag i form av penningmedel till vederbörande statsinstitutions förfogande jämväl i den mindre omfattning, som undertecknad och andra reservanter föreslagit, skulle innebära en verklig hjälp, en verklig eggelse till fortsatt gagnande verksamhet på detta område.

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.
(Forts.)

Då så är förhållandet samt då de invändningar, som gjorts, icke synas mig vara berättigade, förefaller det mig, som om de skäl, på vilka utskottet hemställer, att man skulle avvisa det förslag, som finnes framlagt i vår reservation, icke vore bärande.

Dessutom har man också i denna reservation undvikit att träffas av den anmärkning, att man med ett obestämt förslagsanslag egentligen icke visste, vad kostnaden skulle bli. Denna reservation begränsar statsutgiften till ett bestämt belopp, och man har således i det avseendet full överblick över vad det gäller för staten, om man bifaller vår reservation.

Slutligen ber jag att få erinra om att denna statsutgift inrymmer i vad Kungl. Maj:t själv föreslagit till åtgärder för lindrande av kristidens verkningar, fastän här det ifrågasatta beloppet, 5 miljoner kronor, överflyttas från arbetslöshetsområdet till livsmedelsföribilligandet, en förflyttning, som är ett naturligt resultat av iakttagelser och erfarenheter om på vilka områden skon egentligen klämmer.

Under sådana förhållanden och då det just i tider som dessa förefaller mig, som om det vore ett verkligt statsintresse att tillgodose de svårast ställda av samhällets inbyggare, hoppas jag, herr talman, att jämväl i denna kammare man icke skall tveka, utan gå med på den av herr Kvarnzelius och mig m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag sålunda hemställer om bifall.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Såsom den siste talaren anförde, lär det icke vara någon som bestrider, att den prisstegring, som nu rådande dyrtid fört med sig, känns särskilt tryckande för den mindre bemedlade delen av befolkningen, och att det således är av största vikt, att åtgärder vidtagas av statsmakterna för att lätta detta tryck. Utskottet bestrider det naturligtvis icke heller, men utskottet har ansett sig böra påpeka, att redan av staten och kommunerna vidtagits vittomfattande och mångfaldiga åtgärder för att lindra detta tryck. Vad särskilt staten beträffar, veta vi alla, hurusom genom det s. k. kompensationsystemets användning livsmedel av olika slag, kött, fläsk, smör, ägg, fisk o. s. v. i stor utsträckning tillhållas mindre bemedlade till åtminstone jämförelsevis moderata pris. Från olika håll har man fått meddelande om att dessa kompensationsvaror äro till sitt kvantum så rikliga, att de på

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

(Forts.)

många håll icke kunna användas av dem, för vilka de egentligen äro avsedda, utan att de delvis få lov att avyttras på annat sätt. Vidare hava vi att tänka på hurusom man på sin tid sökt reglera prisen på spannmål genom införande av maximipris och hurusom statens livsmedelskommission genom avtal med kvarnägarna sökt och även lyckats nedbringa priset på mjöl så avsevärt, att det väsentligen understiger vad som gällt i detta hänseende i våra närmaste grannländer. Åtskilligt annat är gjort i samma syfte. Så t. ex. har riksdagen i år för anskaffande av billig ved åt mindre bemedlade anslagit ett par hundratusen kronor. Likaså har av regeringen begärts och av riksdagen anslagits 5 miljoner kronor till bekämpande av arbetslösheten i allmänhet samt avsatts en fond på $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor, som är särskilt avsedd att lätta arbetslösheten vid stenhuggerierna.

Nu säga visserligen reservanterna i början av sin motive-ring, att det är oegentligt gjort av utskottet, då det medräknar dessa arbetslöshetsanslag bland de åtgärder, som vidtagits för att lindra dyrtiden. Men så vitt jag kan finna, är denna anmärkning alldeles obefogad. Det kunna väl varken reservanterna eller någon annan bestrida, att dyrtiden måste trycka hårdare på den, som är arbetslös och som sålunda saknar medel att skaffa sig och de sina livsförnödenheter, samt att om denna arbetslöshet tages bort eller lindras, detta tryck blir för honom i väsentlig mån lättat.

Reservanterna hava för resten längre fram i sin motivering icke kunnat vidhålla samma ståndpunkt, utan på sid. 6 i betänkandet framhålla de tvärtom — och det har ju den siste talaren också gjort — att om riksdagen ville bifalla deras förslag, nämligen att för ändamålet bevilja ett anslag å 5 miljoner kronor, detta anslag tillsammans med de redan beviljade 5 miljonerna till arbetslöshetens bekämpande skulle komma att stanna inom det belopp Kungl. Maj:t begärt och sålunda utgifterna för lindring av kristidens verkningar hållas inom ramen därav. Således i samband med deras förslag få åtgärder till arbetslöshetens avhjälpande räknas såsom åtgärder mot dyrtiden, men då utskottet anfört detsamma, anse de detta vara oegentligt. Konsekvensen tycker jag icke är allt för stor.

Bland ytterligare åtgärder, som staten vidtagit i ifrågavarande syfte, vill jag peka på den krigstidshjälp, varom Kungl. Maj:t framlagt förslag och som vederbörande utskott tillstyrkt i ett betänkande, som i dag kommer att ligga på kammarens bord. Vidare hava vi den av Kungl. Maj:t föreslagna tonnageskatten, som ännu icke kommit från utskottet men som, efter vad man hört, kommer att där tillstyrkas, och som skulle särskilt användas för att nedbringa frakterna och därmed saluprisen på spannmål och andra livsförnödenheter samt sålunda komma även de mindre bemedlade till godo.

Åtskilligt annat kunde vara att anföra, men av det sagda torde framgå, att Kungl. Maj:t haft sin uppmärksamhet mycket

starkt riktad på denna fråga, och att Kungl. Maj:t satt i gång en allsidig och mycket vittomfattande verksamhet för att lindra dyrtidens verkningar.

Förutom dessa åtgärder, som vidtagits från statens sida, hava åtgärder i samma syfte vidtagits från ett stort antal kommuners sida, och detta i stor utsträckning. Även där verka livsmedelsnämnder med samma mål för ögonen, nämligen att nedbringa prisen eller lätta dyrtiden. Jag skulle särskilt vilja peka på den barnbispisning och den utdelning av fria skodon, som företagits i en mängd stora och medelstora kommuner. Så kan jag t. ex. nämna, att här i Stockholm det är icke mindre än över 6,000 av de till vid pass 30,000 uppgående folkskolebarnen, som på kommunens bekostnad gratis bispisas, och denna bispisning är utsträckt till alla, som kunna anses vara i behov därav. Från vederbörligt håll har jag också hört, att begränsningen är snarare för liten än för stor. Även utdelning av skodon sker i mycket stor utsträckning, och man kan förstå, att det under nuvarande dyrtid särskilt på det området åsamkas kommunen en utgift, som stiger till högst väsentliga summor.

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.
(Forts.)

Att således från det allmännas sida mycket är gjort, kan icke bestridas. Det erkänna också såväl motionärerna som reservanterna, men de anse, att det icke är tillräckligt, utan att ytterligare åtgärder böra vidtagas. Det torde också bliva fallet, särskilt om dyrtiden fortsätter en längre tid, och detta även om man icke alldeles kan bortse från nu rådande synnerligen goda konjunkturen på arbetsmarknaden, varigenom arbetslönerna i många fall på en hel del områden stegrats och komma att stegras, vilket i sin mån gör det lättare för dem det gäller att bära dyrtiden. I varje fall kunna vi vara fullt förvissade om att Kungl. Maj:t kommer att fortsätta på de vägar man redan slagit in på till dyrtidens bekämpande, och att om ännu flera åtgärder behöva vidtagas, Kungl. Maj:t kommer att för riksdagen framlägga förslag med begäran om anvisande av medel till bekostande av dessa åtgärder. Att nu på en enskild motions framställning, på de skäl han och reservanterna anfört, vilka skäl egentligen icke äro några nya, anslå vare sig 20 eller 5 miljoner kronor synes mig vara en så pass utomordentlig åtgärd, att den näppeligen nu bör av riksdagen beslutas. Tyvärr kunna nog tider komma, då dylika nödhjälpsbelopp äro vida mer av behovet påkallade, än vad de för närvarande synas vara, och då kan det vara gott att icke hava i förtid alltför mycket ansträngt de skattdragande.

Reservanterna angiva såsom skäl för sin nedprutning av beloppet från 20 till 5 miljoner, att nödig försiktighet bjuder »att nu stanna vid ett lägre belopp än motionärerna». Därefter tillägga reservanterna: »Bliva ytterligare anslag för ändamålet av nöden, lärer Kungl. Maj:t icke underlåta att därom senare göra framställning till riksdagen.» Jag skall be att få tillämpa precis samma ord på deras eget förslag. Enligt min mening bjuder

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnads- villkor.

(Forts.)

nödig försiktighet att nu avslå deras förslag om 5 miljoner, och jag vill tillägga: är det så, att ytterligare anslag för ändamålet är av nöden, lärer Kungl. Maj:t nog icke underlåta att hos riksdagen göra framställning därom.

Med den syn på saken jag har och under återopande av de skäl, som utskottet i sitt utlåtande anfört, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Anders: Jag har, såsom synes av utskottets utlåtande, icke varit närvarande vid behandlingen av förevarande ärende i utskottet, men om jag det hade varit, hade jag antagligen tillhört den första gruppen reservanter. Det må ju nämligen vara riktigt att från statens sida åtskilligt gjorts för att lindra följderna av dyrtiden, men det är dock en obestriddlig sanning, att dyrtiden för var dag träffar dessa samhällsklasser allt hårdare. Det förgår ingen dag, utan att en stegring av den ena eller andra livsförnödenheten försiggår, och det är alldeles uppenbart, att denna ständiga stegring slutligen måste bli för de breda folklagren så pass kännbar, att därav kunna växa fram ganska allvarsamma vådor. Nu befinner jag mig i en sådan situation, att ingen förhoppning finnes att få öra för den reservation, som avgivits av herr Asplund m. fl.

De liberala reservanterna hava ju gått en annan väg, och utskottet såsom sådant har yrkat rent avslag. Då jag emellertid tror, att det vore nyttigt, att staten till sitt förfogande hade tillräckligt med medel för att när som helst kunna gripa reglerande in i avseende å livsmedelsprisen, anser jag mig böra yrka bifall till den av herr Asplund m. fl. avgivna, vid betänkandet förgade reservationen.

Herr Nilsson, Johan: Herr greve och talman! För min del ställer jag mig synnerligen betänksam mot att man i dessa tider på en enskild motionärs förslag skulle bevilja 20 miljoner kronor eller ens ett mindre belopp för det ändamål, som här är i fråga, särskilt som man vet, att Kungl. Maj:t har sin speciella uppmärksamhet riktad på de förhållanden, som det här är föreslaget att avhjälpa. Vi veta, att Kungl. Maj:t genom sin livsmedelskommission och genom andra institutioner organiserat en verksamhet för att försöka följa livsmedelsfrågorna med tillbörlig uppmärksamhet, och om Kungl. Maj:t hade funnit, att det hade varit nödvändigt att komma fram med några särskilda förslag, hade Kungl. Maj:t säkerligen icke underlåtit att göra detta, och ingen torde bättre än Kungl. Maj:t kunna bedöma dessa frågor.

Man kan då fråga sig, om ställningen inom landet verkligen är sådan, att särskilda åtgärder utöver de redan vidtagna skulle vara påkallade. Om man hör efter hos arbetsförmedlingens högsta organ, får man veta att arbetstillgången inom landet är synnerligen god, att arbetsprisen äro i ständig stigning, och att

de hava stegrats högst väsentligt på olika områden. Vidare, när det gäller statens tjänare, hava redan åtskilliga åtgärder vidtagits för att lämna den hjälp de närmast skulle kunna behöva. Det föreligger på riksdagens bord förslag om att upphjälpa avlöningen för lägre järnvägstjänstemän, och om några dagar får riksdagen på bordet ett förslag om att höja lönen för de lägst avlönade statstjänarna.

*Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.
(Forts.)*

Man kan fråga sig, om ingenting utträttats för att avhjälpa de missförhållanden, som här äro i fråga. Härvidlag skulle jag vilja erinra om de åtgärder, som vidtagits från Kungl. Maj:ts livsmedelskommissions sida för att få till stånd billigare och lämpligare livsmedelshushållning, men dessa åtgärder hava icke uppskattats på något sätt så, som man skulle väntat, utan t. ex. sådana förslag som om införandet av billigare brödsorter hava icke på något sätt tagits i anspråk. Detta visar, att nöden i landet icke är så stor, som det på vissa håll påpekats att den skulle vara. Vidare hava prisregleringar vidtagits för alla viktigare livsförnödenheter i stor utsträckning. Sålunda hava maximipriser varit rådande på vissa spannmålsorter, och man kan säga i realiteten på alla sorter, ty där icke maximipris varit införda, har det funnits frivilliga överenskommelser mellan kvarnägarna och livsmedelskommissionen. — Vidare finnas exportförbud på en hel del livsförnödenheter såsom kött, ägg, smör och i realiteten även på fläsk, ty den export som är tillåten får ske endast på det villkor, att till försäljning inom landet avstås till ett synnerligen lågt pris ett kvantum i viss proportion till vad som får lov att exporteras. Fläsk betingar i utlandet ett pris på omkring 3 kronor 40 öre per kg. Livsmedelskommissionen har på denna viktiga vara fått ned priset till 1 krona 30 öre, alltså en prisskillnad på över 2 kronor per kilogram, vilket per vecka gör närmare 700,000 kronor. — Läger man därtill prisregleringen på kött, smör, spannmål o. s. v. tror jag, att man säkerligen kan räkna med att de prisregleringar, som äro vidtagna nedåt, närma sig i värde snarare 2 än 1 miljon kronor i veckan. Då kan man icke påstå, att icke Kungl. Maj:t vidtagit synnerligen kraftiga åtgärder för att nedbringa priset på de viktigaste livsförnödenheterna. — Vidare har riksdagen redan vidtagit åtgärder för att bränsle skall kunna fås fram till någorlunda rimligt pris.

Man skulle nu kunna fråga sig vem som kommer i åtnjutande av alla dessa förmåner, som ifrågasatts. Ifrån landsbygden hör man icke så mycket klagomål, och ser man, vilka som äro motionärer och reservanter, är det huvudsakligen stadsrepresentanter. Från städerna och de större samhällena är det ständiga klagomål över höga pris på livsförnödenheter och höga hyror och dessutom finnes det ock vissa tider klagomål över att arbetstillgången i städerna icke är synnerligen god. På landsbygden äro klagomålen mindre beträffande arbetstillgången, och ofta är det brist på arbetskrafter. Då jag har den uppfattningen, att

Om anslag till de anslag, som här komma att beviljas, säkerligen komma att beredande av i största mått tagas i anspråk från större städer och större sam- lindring i de hällen, undrar jag, om det kan vara skäl i att på konstlad väg mindre bemed- söka bibehålla en befolkning i städerna, som icke där har stän- lades levnads- söka bibehålla en befolkning i städerna, som icke där har stän- villkor. dig sysselsättning.

(Forts.)

Det synes mig, att sedan staten vidtagit åtgärder så kraftiga, som jag här har nämnt, de större och bärkraftigare kommunerna också få söka organisera sin handel och sina förhållanden på sådant sätt, att de icke för mycket försöka taga statens hjälp i anspråk. Vidare ber jag få säga, att jag icke tror, att dyrtiden gjort sig så känbar på landsbygden, men att däremot de, som äro i industriens och handelns tjänst, kanske hava mera känning därav. Men då vi ju veta, att industrien och handeln för närvarande hava synnerligen goda konjunkturer, undrar jag, om det icke är skäl att låta dem själva reglera sina arbetsförhållanden och avlöna sina arbetare så, att de hava en anständig bärning, och att icke med statsmedel söka hjälpa upp deras ställning, då arbetsgivarna få större anledning att underlåta att göra det själva.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Under hänvisning till de skäl, som jag tidigare anfört och mot vilka båda de sista talarna egentligen vänt sig på det sätt, att de upprepat vad som säges i utskottets utlåtande om vad som blivit gjort, skall jag upp- taga endast ett par tre punkter av de invändningar, som blivit gjorda.

Herr Strömberg yttrade, att man i detta fall icke borde på en enskild motion gå så långt som vi reservanter, vilka vilja anslå 5 miljoner kronor, förorda. Jag ber dock att i detta sammanhang få erinra, att om denna sak yttrat sig bland andra cheferna för de stora verk, vilka närmast äro i tillfälle att överblicka dessa förhållanden och som kunna sägas representera statens högsta sakkunskap på ifrågavarande område, nämligen cheferna för kommerskollegium och socialstyrelsen, och att båda dessa chefer förordat åtgärder, som sammanfalla med vad reservanterna nu föreslå. Således står i detta fall uppenbarligen bakom reservanterna den sakkunskap, som man i fall sådana som dessa från statens sida brukar vädja till.

Ytterligare har sagts, att Kungl. Maj:t nog kommer att vidtaga åtgärder, och den siste talaren sade, att ingen kan bättre än Kungl. Maj:t överblicka detta område och göra det, som är nödigt och behövt. Ja, nu är det så, att just reservanterna genom sitt förslag hava velat sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att vidtaga åtgärder och förutsätta, att Kungl. Maj:t i alla dylika fall skall pröva de åtgärder, som ifrågasättas. Således, i överensstämmelse med herr Nilssons mening, att Kungl. Maj:t är den som bäst kan överblicka området, hemställa reservanterna, att Kungl. Maj:t skall sättas i tillfälle att utöva denna

sin sakkunskap och insikt på det sätt, som för riksdagen är möjligt att medverka till.

Herr Strömberg påvisade i sitt uppräknande av de åtgärder, som vidtagits på detta område, att kommuner i åtskilliga fall vidtagit vissa djupgående åtgärder. Vad vittnar det om? Jo, såvitt jag förstår, just därom, att man från kommunernas sida, där man står mera nära behovet på dessa områden, finner åtgärder vara erforderliga, och säkerligen är det många kommuner, som skulle hava gjort vida mera för att avhjälpa detta behov, om de haft tillfälle att erhålla statsunderstöd. Således, det i detta avseende betonade förhållandet, att kommunerna i åtskilliga fall vidtagit åtgärder utgör bevis för behovet av dylika åtgärder och bör konsekvent följas av en åtgärd från riksdagens sida, som sätter kommunerna i tillfälle att mera än hittills och bättre än hittills fullfölja denna sin verksamhet.

Man har ock påvisat att konjunkturerna äro sådana att åtskilliga hava högre inkomster än eljest och att därför sådan åtgärd, som nu ifrågasättes, vore obehöfelig. Men nu begränsas ju genom den motivering som reservanternas hava fogat till sitt förslag, uttryckligen bidraget till sådana anordningar som träffa de mindre bemedlade som genom kristiden fått sina levnadsförhållanden avsevärt försämrade, till familjeförsörjare, särskilt sådana med barnrika familjer o. s. v. Det är alldeles ostördigt att den stora mängd av små inkomsttagare, vilka icke erhållit sina inkomster ökade, hava fått sin ställning väsentligt försämrade, och det är för att hjälpa dylika, som man här föreslår att åtgärder böra vidtagas. Den omständigheten att andra hava erhållit sina inkomster förhöjda är således icke ett motiv emot ett bifall till reservanternas hemställan.

Med dessa ord tror jag mig hava bemött de ytterligare skäl, som hava anförts utöver vad som står i utskottsmajoritetens hemställan. Av vad som sålunda anförts av de båda sista talarna, erhåller jag ytterligare skäl hemställa om bifall till reservationen.

Herr Swartz: Jag kan, efter den siste talarens uppträdande omöjligt underlåta att med några ord belysa den ställning, som statsutskottets majoritet intagit till denna fråga.

Den föregående ärade talaren förklarade, att just den omständigheten, att kommunerna på många håll ansett sig skyldiga och nödsakade att gripa sig an med försök att ordna livsmedelshandeln, utgjorde bevis för riktigheten av den av reservanternas föreslagna åtgärden. Jag kan för min del verkligen icke vara med på den logiken, ty jag kan icke förstå, att om kommunerna ansett sig böra med sina egna krafter vidtaga åtgärder av denna beskaffenhet, därav skulle följa, att riksdagen på enskild motionärs framställning, utan att mig vederligen åtminstone någon som helst framställning från någon kommuns sida gjorts om bidrag från statens sida till ifrågavarande verksamhet, skall lämna sådant bidrag.

Om anslag till beredande av ändring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.
(Forts.)

Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.

(Forts.)

Dessutom får jag säga, att det förslag, som här är framlagt angående beskaffenheten av dessa bidrag, grunderna för anordnandet av hela denna sak, är av den art, att det helt och hållet skiljer sig från vad som hittills på olika delar av det här ifrågasvarande området är från myndigheternas sida åtgjort. Ifrån statens sida är gjort åtskilligt i det ifrågasvarande syftet, men det har skett i form av sådana anordningar som kompensationsvillkor och en särskild beskattning genom vissa bidrag från näringar, vilka bidrag ansetts böra användas till lindrande i vissa avseenden som stå i samband med näringens verksamhet. Här är man inne på en annan bog. Här är meningen att genom en allmän beskattning söka åstadkomma ett prisförbilligande, att söka genom bidrag från statens sida åstadkomma en sänkning av priset på vissa förnödenheter. Jag kan för min del icke finna annat, än att det är en så pass viktig, grundväsentlig, principiell skillnad emellan vad som hittills från det offentligas sida åtgjorts och vad som ifrågasattes skola åtgöras på grund av föreliggande motion, att innan man ger sig in på en sådan väg, det väl lönar mödan att den föregåtts av en grundlig utredning från det enda håll, som kan göra utredning i den saken, nämligen från Kungl. Maj:ts sida. Här öppnar man dörren för ett förfarande, vars följder och omfång man icke kan på något sätt överskåda. Kungl. Maj:t har låtit sig angeläget vara att på dessa områden utöva en reglerande verksamhet i olika riktningar och har däri lyckats efter somligas uppfattning ganska bra och efter andras icke fullt tillräckligt. Att få en enig uppfattning om åtgärdernas lämplighet och tillräcklighet i sådana frågor som denna läser höra till omöjligheten. Jag konstaterar därför endast, att det är gjort mycket från Kungl. Maj:t i den vägen, men Kungl. Maj:t har icke begärt att få ett understöd av ett anslag, såsom nu är föreslaget från enskilt håll. Det synes mig, att skall det över huvud taget kunna bliva någon genomgående princip, någon ledande röd tråd inom verksamheten på detta område, så måste ledningen därvidlag ligga på ett håll, och det hållet kan icke vara annat än Kungl. Maj:t. Jag kan därför redan av denna anledning icke anse, att det är överensstämmande med den försiktighet, som brukar utmärka riksdagen i avseende å sådana frågor behandlings som denna, att giva sig in på något alldeles nytt.

Om jag så tänker på var dessa medel egentligen skulle komma till användning, så har det framhållits, att de icke kunna komma till användning annat än på sådana platser, där kommunerna skapat organ för ombesörjande av verksamheten på detta område. Vad är det för platser inom landet? Jo, det läser egentligen vara städerna och framför allt de större städerna. Några sådana kommissioner ute på landsbygden har jag icke hört talas om, och icke lära de på grund av det nu föreliggande förslaget komma till stånd, med allt det besvär, som därav följer, och med den försvinnande lilla del, som skulle komma på en sådan kom-

missions anpart, om anslaget begränsades till 5 miljoner kronor. Således är det tydligt, att om det skall komma till stånd livsmedelskommissioner inom landskommunerna, beloppet kommer att gå upp till högst väsentligt mer än här är föreslaget. Stannar man vid vad som är föreslaget skulle det komma att utgå utslutande till stadskommuner. Då det som sagt icke från något håll, från någon kommuns sida, hörts behov av hjälp framställas i den delen, vill det synas mig, att det vore ganska egendomligt, om riksdagen i sin helhet skulle, utan att någon kommun därom gjort framställning, giva ett anslag, som i själva verket endast skulle komma somliga och de bäst situerade kommunerna till del. Jag vet att inom åtskilliga kommuner, icke minst inom Stockholm, det läser finnas medel för vissa ändamål efter vad som sagts mig så rikligt för handen, att de som skola ombesörja användningen av dessa medel snarare äro i förlägenhet om huru de skola använda medlen, än de äro i förlägenhet om huru medlen skola kunna anskaffas.

Därtill kommer ock den omständigheten att om också svårigheterna nu på många håll äro stora nog, som jag visst icke vill förneka, det dock måste erinras, att förhållandena hos oss äro betydligt bättre än i våra neutrala grannländer, och det återstår alldeles givet den möjligheten, att förhållandena med sannolikhet skola komma att gestalta sig ännu svårare i framtiden. Jag tror, att även för den sakens skull det kan vara bra att hava något i reserv och icke taga sig för nära, innan behovet är alldeles oundgängligt.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Statsutskottets ärade ordförande har nu anfört de argument, som sannolikt hava mycket stor inverkan på denna kammares ledamöter. Det är först och främst, att man icke här skall taga initiativ på grund av enskild motionärs framställning — detta är ju i och för sig i denna kammare, ett mycket talande argument. Vidare är det, att man här kommer in på nya former och icke följer den gamla ordningen.

Vad den senare frågan beträffar vill jag dock fästa herrarnas uppmärksamhet på att när Kungl. Maj:t första gången begärde anslag för avhjälpan av arbetslösheten, Kungl. Maj:t hade begärt en betydligt friare dispositionsrätt över dessa medel, än riksdagen sedan bestämde sig för. Kungl. Maj:t hade tydligen där på känn, att det måhända var nödvändigt, att större rörelsefrihet lämnades åt vederbörande, än riksdagen sedan för sin del fann sig kunna vara med om. Däri ligger ett erkännande åtminstone från regeringens sida, att den trodde sig om att kunna sköta pengarna, utan att behöva bliva satt under alltför stränga föreskrifter från riksdagens sida, och att den trodde sig

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

(Forts.)

*Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.*
(Forts.)

kunna göra detta på ett för den sak, för vilken medlen begärts, tillfredsställande sätt. I detta avseende har jag så stort förtroende för Kungl. Maj:ts regering, att jag ingalunda är rädd för att lämna det belopp det här är fråga om till Kungl. Maj:ts disposition, utan att det på förhand är klart i alla detaljer, hur användningen kommer att äga rum, och utan att därvidlag Kungl. Maj:t är bunden vid bestämmelser som riksdagen förut uppställt för jämförliga anslag.

Det är ju för övrigt så, att ett ordspråk säger: »Nöden har ingen lag». Och de abnorma förhållanden, under vilka vi nu leva, göra att det för varje dag framträder missförhållanden, medförande nya krav, som måste tillgodoses, och då är det, synes det mig, väl om man har ställt till Kungl. Maj:ts förfogande åtminstone något belopp, som Kungl. Maj:t kan disponera under friare former för att i sådana fall kunna använda. Här finnas massor av folk i vårt land, som leva under vad man kan kalla ett mycket knappt existensminimum. Även om icke kommunerna gjort framställning — ty det skall gå ganska långt, innan en kommun hos Kungl. Maj:t gör framställning om beredande av medel för att avhjälpa nöden inom kommunen — framgår icke därav, att det icke finnes nöd på många områden. Nu säges det, och det sades inom utskottet, att arbetsgivarna genom lönetillägg och på annat sätt försökt bereda *lättnader* för sina arbetare. Detta är sant, men det finnes många arbetsgivare, som även om de aldrig så gärna ville, icke kunna bereda lättnad åt arbetarna, därför att de själva arbeta under betydligt ogynnsammare konjunkturer än under fredsförhållanden. Många av dessa arbetsgivare vore måhända i ganska stort behov av hjälp själva, och under sådana förhållanden kunna de givetvis icke bereda lättnad åt sina arbetare. Dessutom finnes en massa av ensamma små arbetare, som icke hava någon bestämd arbetsgivare att hålla sig till. Hava de då en stor barnskara, är det lätt att förstå, att i många av dessa hem nöd gör sig gällande i en utsträckning, varom sannolikt flere i denna kammare icke kunna göra sig en klar föreställning. Kan man något bidra till att lätta denna nöd, synes det mig vara en god gärning. Kan man bereda en bättre näring åt det uppväxande släktet, åt barnen inom många familjer, där barnen få otillräcklig näring, är det till gagn icke blott för dem, utan för samhället i sin helhet.

När det icke är fråga om ett större belopp än 5 miljoner i förslagsanslag högst, som skall gå ut efter livsmedelskommissionens anvisning och under kommunal kontroll i enlighet med föreskrifter, som kunna varda av Kungl. Maj:t lämnade, samt efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, då synes det mig, vågar jag säga, att det gränsar till de obotfärdiges förhinder att säga, att vi kunna icke vara med om detta. Jag tycker, att det är en rimlig begäran, som här föreligger, och jag har den uppfattningen, att detta anslag är mera motiverat än

många av de anslag, som riksdagen förut gladeligen beviljat under denna period.

Jag ber att få yrka bifall till vår reservation.

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

(Forts)

Friherre Hermelin: Av den siste talarens anförande fick jag det intrycket, att en stor del av svenska folket skulle befinna sig på svältgränsen. Jag vill återföra kammaren till de uttalanden, som gjordes av representanten på Kristianstadsbänken, som särskilt nämnde, att sparsamhet vore av nöden. Jag gör det så mycket mer, som jag tror, att man utan överdrift kan säga, att här i Skandinavien, kanske även i någon del av norra Tyskland, levnadsstandarden under normala förhållanden står högst och likaså kanske även avlöningsförhållandena. Jag tror, att om svenska folket kunde lära sig, att något sätta ned sin levnadsstandard, det skulle bliva stärkt till umbäranden och få en kraftig vilja att offra allt för fosterlandet.

Nu vill jag med detta icke säga annat, än att statsmakterna måste ingripa i vissa särskilda utomordentliga fall; detta ha statsmakterna även gjort, och man måste ju säga, att de hava lyckats. Men vad som är statsmakternas förnämsta plikt är att se till, att betingelser förefinnas för en inhemsk produktion, och att dessa få bestå och ökas, samt i den mån den inhemska produktionen icke räcker till att föda folket, även se till att yttre betingelser förefinnas, att man genom införsel från annat håll kan tillförsäkra folket vad det behöver för sin existens. Jag tror icke, att man får anlägga sådana synpunkter, att statsmakterna skola inrättas till, om jag så må säga, en försörjningsinrättning.

Herr greve och talman! Jag har velat säga detta för att betona, att man i välgärning kan gå för långt. Låt jordbruket och näringarna komma till sin rätt, så skall ingen här i landet behöva svälta.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: En av representanterna i statsutskottsmajoriteten, representanten på Kristianstadsbänken, sade, att arbetslönerna för närvarande vore mycket höga, arbetstillgången ovanligt livlig och priserna på livsförnödenheter rimliga, varför detta anslag icke vore behöfligt. Den, som bevisar så mycket, bevisar säkerligen något för mycket.

Vidare ville friherre Hermelin göra gällande, att denna kammar genom att vägra det anslag, som här begäres, borde söka förstå de fattigare samhällslagren att minska sina levnadsbehov, att sänka levnadsstandarden och leva ännu sämre än nu. Detta är framför allt ett billigt, ett mycket billigt sätt att hjälpa fattigdomen här i landet för dem, som ha förmåga och skyldighet att betala skatter. Det var således det modernaste sättet att få fram fosterlandskärleken hos de fattigare samhällsklasserna, att göra det möjligt för dem att lära sig att offra

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnads-villkor. allt för fosterlandet. Jag vill varna denna kammare för att pressa denna nya uppfinning till fosterlandskänslans stärkande för hårt vad de fattigare klasserna beträffar; det kan hända, att den icke håller i längden.

(Forts.)

Statsutskottets ärade ordförande bevisade emellertid en sak, som jag fullt kan instämma uti, nämligen att ett belopp av 5 miljoner är alldeles för litet. Jag blev ganska glad, då statsutskottets ärade ordförande tydligt bevisade detta, ty därav följer, att jag måste yrka bifall till motionen och således instämma i herr Lindblads yrkande.

Herr Ström: Herr talman! Jag blev uppkallad av den näst föregående talaren, vars anförande verkligen upprörde mig, då jag icke ur detsamma kunde få fram någon annan mening, än att det över huvud taget är väl beställt för närvarande i fråga om möjligheten för vårt arbetande folk att motstå den förhärskande dyrtiden. Det förefaller mig, som om den, som har blott den allra *minsta* kännedom om, hur det verkligen är ställt, icke gärna kan komma med ett sådant påstående, som den näst siste ärade talaren nyss tillät sig. När man tänker på, huru det inom en del arbetsområden fortfarande råder avsevärd arbetslöshet, huru chefen för socialstyrelsen, som väl närmast bör vara sakkunnig på detta område, tillstyrkt beviljande av det anslag på 20 miljoner, varom här är fråga, och när man sedan vet, med vilken svårighet de kommunala institutionerna och myndigheterna arbeta för att kunna bringa hjälp i den svåra situation, som råder — när man besinnar allt detta och samtidigt hör sådana ord fallas, som denne talare uttalat, ord, som ljuda som rent hän, blir man verkligen både upprörd och pessimistisk och undrar, huru långt vi egentligen kommit i allmänanda i detta land. Jag tror, att man med fog kan säga, att på jordbrukets och näringarnas område över huvud taget ingen nöd råder i dessa tider, där är det gyllene dagar, men på våra arbetare går det verkligen mycket stor nöd. Men i sådana nödens dagar för arbetarklassen kommer man med ett sådant recept, som att man skall tvinga ned levnadsstandarden och lära folket att bära umbäranden! Levnadsstandarden som faktiskt redan är så låg, att man vad det fattigare folket beträffar *icke* kan bringa ned den lägre, än vad den redan genom dyrtiden pressats ned till.

Slutligen vill jag endast anmärka, att detta ju borde, som mig synes, vara en försvarsfråga, om någonting skall vara en försvarsfråga. Men när det gäller det levande folkmaterialiet ser det ut, som om intresset för dess hälsa och välfärd icke vore alls så stort som intresset för att tillgodose det döda, det militära försvaret. För det militära försvaret är man beredd att offra vad som helst, särskilt i denna kammare, men när det gäller arbetarklassen, det levande folkmaterialiet, har man endast avslag. Detta är i sanning en egendomlig omsorg om fäderneslandet och dess folk.

Herr Lindblad, Anders: Herr talman, mina herrar! Jag har i viss mån blivit förekommen av ett par föregående talare. Jag

begärde ordet när representanten på Kristianstadsbanken höll sitt anförande, vilket ytterligare kompletterats av ett anförande av en av representarna på Hallandsbanken.

Ur båda dessa anföranden klang något av agrartoner. Och bakom låg utan tvivel ett stilla vemod över att redan så många åtgärder vidtagits från statens sida i syfte att lindra dyrtiden, åtgärder, vilka ju i viss mån stått i vägen för jordbruket vid avyttrandet av dess produkter. Det är kompensationsystemet, som hindrade jordbrukarna från att för sina alster få det pris de eljest kunnat få vid export, och det är alldeles uppenbart, att de intressen, som härvid äro fästa, måste vara synnerligen stora, när prisen på jordbruksalster äro så höga, som de för närvarande äro. Jag tror icke, att någon kan hava något att invända mot att allt göres för att näringarna må kunna trivas och förkovras. Jag har för min personliga del under mitt riksdagsarbete ständigt ställt mig på den sidan, att näringslivet bör höjas så långt det över huvud taget låter sig göra och ofta med statens hjälp. Och det är ej heller blott arbetarna som erhålla bidrag, utan även näringarna ställa anspråk på staten. När därför den ärade talaren på Hallandsbanken sade, att statsmakterna icke böra inrätta någon försörjningsinrättning, får jag verkligen säga, att om därmed menas, att staten skulle vara en försörjningsinrättning för arbetarna, därför att anslag beviljas dem till underlättande av dyrtiden, detta i ännu högre grad är förhållandet med avseende å näringarna och näringsidkarna, som ofta få ganska avsevärda statsanslag. Vi hava ju både tullar och annat, som intet annat är än en statens hjälp åt näringarna, förutom då de direkta anslag dessa få av staten för sin drift och utveckling.

Det är visserligen sant, som det blivit sagt, att Kungl. Maj:t icke begär något anslag, utan att detta förslag till anslags beviljande kommer från enskild motionär, och att det icke är vanligt, att kammaren brukar gå med på dylika, när de icke komma från Kungl. Maj:t. Men Kungl. Maj:t har i år gjort framställning om beviljande av ytterligare 5 miljoner kronor, visserligen till arbetslöshetens bekämpande, vilket emellertid dock visar, att Kungl. Maj:t har behov av medel. Motionären och reservanterna ha här förutsatt, att omständigheter kunna inträffa, som göra det nödvändigt för Kungl. Maj:t att ha medel till sitt förfogande för andra ändamål än bekämpande av arbetslösheten, vilken ju icke har en sådan utsträckning, som man vid krigsutbrottet befarat. Och för bekämpande av dyrtiden föreligger ett sådant klart behov.

Jag sade i mitt förra anförande, att dyrtiden för varje dag som går pressar de fattigare klasserna allt hårdare. Jag vill fästa uppmärksamheten på den oerhörda ökning av köttpriserna, som under den senare tiden ägt rum, en ökning, som rent av omöjliggör för fattigt folk att kunna skaffa sig kött. Visserligen hava fläskprisen varit något lägre på grund av kompensationsystemet, men även priset på fläsk är så pass högt, att det är svårt för fattigt folk att kunna skaffa sig sådant. Man räknar här med ett pris av 1 krona 30 öre, som fastställts av livsmedelskommissionen, men konsumenterna få ju be-

*Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.*

(Forts.)

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

(Forts.)

tala ett helt annat pris. De få betala 2 kronor 10 öre å 2 kronor 20 öre per kilogram för vanligt sidfläsk. Priset på kompensationsfläsk i Göteborg och i Stockholm utgör för närvarande 2 kronor, 2 kronor 10 öre och 2 kronor 20 öre per kilogram, och följaktligen kan var och en förstå, vad det betyder för en fattig familj med många barn att köpa ett kilogram fläsk. Det räcker icke långt för en stor familj, och familjeförsörjarens inkomster räcka icke till att köpa ofta eller mycket. Här är det sålunda fallet, att den fattigare klassen med varje dag pressas allt hårdare av dyrtiden och på alla områden.

Det skulle nog därför vara både nyttigt och välbetänt, om riksdagen gäve Kungl. Maj:t medel i handom för att eventuellt vid behov kunna användas till nedbringande av prisen på några särskilda standardartiklar, som äro för de bredare folklagren absolut nödvändiga. Om Kungl. Maj:t har dessa medel i sin hand, kanske Kungl. Maj:t kommer att känna sig en smula mera manad att vidtaga åtgärder i berörda syfte, än om Kungl. Maj:t inga medel har till sitt förfogande. Avslår nu riksdagen denna framställning, ja, då har Kungl. Maj:t inga medel till sitt förfogande och kan helt enkelt säga som så: riksdagen har icke funnit det behöfligt att vidtaga några särskilda åtgärder, och därför få vi avstå från att företaga sådana. Men om riksdagen beslutar att giva regeringen detta anslag, måste den ju säga sig, att riksdagens mening varit att regeringen skulle gripa in, närhelst den finner det vara påkallat. För min del kan jag icke annat än anse, att det är nyttigt och nödvändigt för regeringen att ha medel till sitt förfogande för detta ändamål, och det, som här begäres, är ju icke på långa vägar så mycket, som den danska staten beslutat att för sin del bevilja till lindrande av dyrtiden.

Jag tror således, att den summa, som här begäres, är väl behöflig, och 20 miljoner är ju icke så synnerligen stor summa, när man tar hänsyn till, huru många miljoner vi under innevarande riksdag beviljat till säkerligen mindre viktiga ändamål än detta.

Herr Kvarnzelius: Jag ber om ursäkt att jag nödgas besvära kammaren ännu en gång, men jag kan omöjligen underlåta att säga några ord med anledning av vad friherre Hermelin yttrade.

Han sade, bland annat, att han icke ville, att staten skulle inrättas till någon allmän försörjningsinrättning, om jag fattade honom rätt. Det vill naturligtvis icke jag heller. Meningen är icke, att staten skall bliva en försörjningsinrättning. De åtgärder, som man här föreslår, att staten skall vidtaga, utgöra endast ett led till de många, som staten redan förut vidtagit för att motverka den rubbning i de normala förhållandena, som kriget medfört. Klart är, att om alla de abnormiteter, som nu på samhällslivets olika områden förefinnas, skola kunna avhjälpas, många olika slags åtgärder måste vidtagas, men alla dessa åtgärder böttna dock ytterst i att det kostar pengar.

Även om jag är fullt ense med friherre Hermelin, att sparsamheten bör på allt sätt uppmuntras, är det ju dock så, att för en hel del av det svenska folket det icke finnes möjlighet att spara. Man behöver bara gå till våra taxeringssiffror för att få den saken klar. Jag

tror, att chefen för statistiska centralbyrån, som är ledamot av denna kammare, skulle kunna stå till tjänst med för kammaren rätt så intressanta siffror. Man finner ju av statistiken, att bland dem, som taxeras till inkomst- och förmögenhetsskatt, det är över 245,000, som ligga vid 900 kronor och därunder. Nu vet man, att det är 100-tusental, som icke nå upp till 800 kronor, och sålunda icke taxeras enligt inkomst- och förmögenhetstaxeringsförordningen. Dessa, som ligga nere vid 600, 700 eller 800 kronor, huru mycket begär man, att sådana familjeförsörjare skola kunna spara, om de hava fyra, fem, sex, eller flera barn? Jag ber herrarna se på sina egna hushållskonton, huru kostsamt allting är — bortsett från allt vad lyx och överflöd heter. Jag tycker, att herrarna skulle få klart för sig, att med de priser, som nu äro rådande, en familjeförsörjare icke kommer så långt med en 800 à 900 kronor. Att under sådana förhållanden så, som friherre Hermelin komma med uppmaningen, att man skall stärka nationen genom umbäranden och sålunda skapa en kraftig vilja till att offra allt för fosterlandet, det är enligt min uppfattning något malplacerat i detta sammanhang.

*Om anslog till
bestedande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan: Om man vore alldeles övertygad, att den åtgärd, som här föreslagits, verkligen skulle avhjälpa de missförhållanden, som man avser att avhjälpa, och att detta verkligen skulle komma dem till godo, som bäst behöva det, skulle man kanske icke motsätta sig det föreliggande förslaget. Jag ber att få erinra om den statistik, som motionärerna förebragt i sin motion, man finner enligt den, att prisförhöjningen i genomsnitt för ett hushåll, beräknad på 44 olika orter i riket, under dyrtiden uppgått till 164 kronor 12 öre, samtidigt som denna prisförhöjning i Stockholm belöper sig till 207 kronor 25 öre, alltså för ett hushåll i Stockholm en förhöjning av 43 kronor 13 öre mer än för ett hushåll annorstädes. Detta visar, att det icke är förhöjningen på produkterna hos producenterna, som varit anledningen till att prisförhöjningen blivit så stor, utan att det även finnes missförhållanden, som skulle behöva avhjälpas och icke låta sig avhjälpas med de åtgärder, som här äro föreslagna.

Jag såg för en tid sedan i en Stockholmstidning, att samtidigt som livsmedelskommissionen pressat ned priset för konsumenterna på fläsk till 1 krona 30 öre, livsmedelsnämnden för Stockholm fastställt och tillåtit charkuterihandlandena här i Stockholm att minuter ut fläskskivor till 35 öre hektot, eller 3 kronor 50 öre per kilogram. Är det rimligt, att för fattigt folk, som köper sådana matvaror i Stockholm — om de förmögna talar jag icke, de köpa aldrig på sådant sätt — hålla en skillnad av 2 kronor 20 öre, därför att varan minuter ut i denna form

Herr Lindblad nämnde, att priset i Göteborg var 2 kronor 20 öre per kilo. Då priset hos producenterna är endast 1 krona 30 öre och en vanlig gris väger låt oss säga 100 kilo, så bliver utminuteringspriset 90 kronor, detta är ju alldeles för höga omkostnader. Det är icke många år sedan man fick beräkna 50 kronor stycket för att

Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.
(Forts.)

uppföda en sådan gris. Det måste ovillkorligen göras något annat, än blott begäras statsbidrag och kompensationsåtgärder. Det har sagts mig, att antalet charkuteributiker i Stockholm uppgår till 3,000 stycken. Det har sagts från sakkunnigt håll, att det borde vara tillräckligt, om det vore väl organiserat, med 300. Man skall tänka på, vilka orimliga kostnader för dessa livsförnödenheter en sådan organisation skall draga med sig.

Jag tror icke, att man kan avhjälpa de missförhållanden jag påpekat genom ett statsanslag på 20 eller 5 miljoner kronor, utan att man får söka gå till väga på något annat sätt. Jag tror snarare, att man bidrager till dessa missförhållandens bibehållande därigenom, att man ideligen anslår medel, men icke gör någonting för att taga i tu med saken från rätta hållet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Den siste ärade talaren gjorde i början av sitt anförande gällande, att om man vore verkligt övertygad, att de medel, det här är fråga om att anslå, komme det verkligt behövande till godo, man icke skulle ha synnerligen mycket mot förslaget. Jag ber att i detta avseende få hänvisa till den motivering för reservationen, som föreligger och vilken i denna del lyder sålunda: »Ansökningar om dylikt bidrag av statsmedel, åtföljda av fullständig motivering och detaljerad plan för de ifrågasatta åtgärderna synas av vederbörande kommunala livsmedelsnämnder inom viss föreskriven tid före varje kvartal böra ingivas till statens livsmedelskommission, som särskilt bör yttra sig om huruvida de ifrågasatta åtgärderna äro av behovet påkallade och i övrigt lämpliga samt vilka villkor och kontrollföreskrifter till förekommande av missbruk, som böra fästas vid statsbidrags åtnjutande.» Det är sålunda i detta avseende skrivet så försiktigt och utförligt som möjligt, för såvitt staten verkligen skall vidtaga åtgärder för att göra *något* på området.

Samma talare avslutade sitt anförande med att göra vissa erinringar mot mellanhändernas prisfördyring på livsmedelsmarknaden. Jag skall gärna vara med om att vidtaga varje förnuftig och lämplig åtgärd för att härvidlag begränsa möjligheterna för dessa mellanhänder. Men är talaren säker om, att han har majoriteten inom denna kammare med sig för åtgärder i sådant avseende? Från reservanternas sida skall åtminstone ingenting sägas mot om Kungl. Maj:t ytterligare vidtager åtgärder i sådan riktning, det kan jag försäkra.

Statsutskottets ärade ordförande började sitt anförande med att säga, att man här höll på att slå in på en ny väg och han ville sålunda därmed i viss mån avskräcka från bifall till reservationen. Jag ber emellertid i det avseendet få hänvisa till det uttalande, som åtföljt reservationen och som gjorts av cheferna för statens båda på området mest sakkunniga verk vilka också deltagit i arbetet inom livsmedelskommissionen. De säga uttryckligen om det redan införda systemet att den tillämpade principen kan sägas »innefatta

underlaget för den i kommissionens utlåtande omförmälda motionen» — den som det nu är fråga om.

Det säges i samma yttrande ytterligare: »Ur kommissionens synpunkt bör det givetvis vara ett önskemål att erhålla medel att nedbringa prisen även på andra förnödenheter, än de ovan angivna», — det är sådana som träffas av kompensationsbestämmelserna — »särskilt sådana lantmannaprodukter, å vilka kompenationssystemet icke med fördel eller åtminstone icke utan avsevärda olägenheter låter sig använda.»

Från statens sakkunniga organ på området säges, att medlen i detta fall skulle vara till en väsentlig hjälp, och i detta uttalande har instämt en moderat godsägare som just genom sitt ledamotskap i livsmedelskommissionen varit i tillfälle att studera dessa förhållanden närmare än friherre Hermelin och som gjort sig känd som en mycket skarpsinnig man samt därtill, som sagt, sett frågan jämväl ur sådana synpunkter som den ärade talaren på Hallandsbanken finner böra anläggas på denna fråga.

Vad slutligen beträffar det skälet, att icke sådana krav kommit från kommunerna, är det rätt naturligt att så icke varit fallet, enär just kommunerna varit medvetna om att medel icke stått till förfogande för Kungl. Maj:t för lämnande av bidrag i den riktning, som det här är fråga om. Att man då icke gjort sig besvär med att komma med framställningar, finner jag naturligt, men det visar ingalunda, att man icke på många håll känt behov av hjälp i detta avseende.

Här är det uppenbart att kammaren har att välja mellan två möjligheter. Den ena möjligheten innebär, såvitt jag förstår, att man här skulle utföra en handling, ägnad att fästa de vid Sveriges jord lösast fästade befolkningslagren i landet. Just det, att, när de befinna sig i svåra förhållanden nationen anstränger sig för att söka åstadkomma det mesta möjliga för att göra det drägligt för dem, just den omständigheten och hänsynen därtill skall säkerligen mer än förbud mot emigration och dylika åtgärder göra folket villigt att stanna i landet. Mellan detta alternativ å ena sidan och å andra sidan det mål den ärade talaren på Hallandsbanken ställde upp: möjligheten för de svårast situerade att försöka *sänka* levnadsstandarden, har kammaren nu att välja.

Jag hoppas, att kammaren skall välja så, att den icke gör till sitt det senaste alternativet.

Herr Swartz: Jag vill endast å statsutskottets majoritets vägnar förklara, att för densamma några sådana synpunkter icke gjort sig gällande, som vi för en stund sedan fingo höra från talaren på Hallandsbanken, utan att för oss endast de skäl varit gällande, åt vilka dels utskottets betänkande och dels sedermera den ena och andra talaren från statsutskottet sökt giva uttryck.

Friherre Hermelin: Herr greve och talman mina herrar! Jag vill, med anledning av vad som yttrats mot mig, endast säga,

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.
(Forts.)

*Om anslag till
beredande av
lindring i de
mindre bemed-
lades levnads-
villkor.*

(Forts.)

att innan de förhållanden inträffat, som nu äro rådande, exempelvis i Stockholm, genom en utredning, som gjorts före kriget, visats, att levnadsstandarden för en familj av den beskaffenhet det här är fråga om var sådan, att den konsumerade kött och charkuterivaror till ungefär 20 % av sin hushållning, d. v. s. en femtedel. Undantages bröd så användes gryn och mjöl endast till 4—6 %.

Jag tror, att detta förhållande pekar på att hushållningen i städerna göres betydligt dyrare, än vad man här tycks anse.

Herr Lindblad, Anders: Herr talman! Jag ville bara för missförstånds undvikande beriktiga de prisuppgifter på fläsk jag angav för en stund sedan. Jag ville säga, att det var lättsaltat sidfläsk, som kostade 2,10 à 2,20. Det färska är ju billigare, jag tror det kostar 1,80 för närvarande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å förevarande utlåtande vore yrkat: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i den av herr Asplund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation; och 3:o) att det förslag skulle godkännas, som innefattades i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid samma utlåtande fogade reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående huvudvoteringen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Asplunds m. fl. reservation.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen om statsutskottets utlåtande nr 125 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Asplund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 43;

Nej — 60.

Om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

(Forts.)

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 125, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes det förslag, som innefattas i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 45.

Vid ånyo skedd föredragning av andra sammansatta stats- och lagutskottets den 26 och 27 sislidne månad bordlagda memorial nr 3, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 2 i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande under åren 1916 och 1917 av kurser för befäls- och annan särskild utbildning vid landstormen, *dels ock* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets den 26 och 27 sislidne maj bordlagda betänkande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av § 4 mom. 1 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 26 och 27 sislidne månad bordlagda utlåtande nr 42, i anledning av *dels* justitieombudsmannens framställning om ändring i 5 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, *dels ock* väckta motioner om ändringar i nämnda lag.

Ifrågasatta ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Ifrågasatta
ändringar i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.

Till lagutskottet hade hänvisats en av justitieombudsmannen i den av honom till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse gjord framställning om ändring i 5 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

(Forts.)

Ävenså hade lagutskottet till behandling förehaft följande dit hänvisade motioner om ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring nämligen:

inom första kammaren

nr 31 av herr *Root* samt

inom andra kammaren

nr 102, av herr *Sjöberg* och

nr 174, av herr *Welin*.

Justitieombudsmannens förevarande framställning åsyftade, att riksdagen måtte för sin del antaga följande lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Häri genom förordnas, att 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse:

Pensionsavgift — — — — — oförmögen.

Från avgiftsplikt undantagas jämväl:

a) ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar äger tillämpning;

b) delägare i telegrafverkets eller folkskollärarnas pensionsinrättning samt i arméns eller flottans pensionskassa;

c) ordinarie innehavare av prästerlig tjänst;

ävensom hustru till och änka efter sålunda undantagen person.

I övrigt — — — — — lag.

Denna lag träder genast i kraft.

Utskottet hade i förevarande motion på anförda grunder hemställt:

1:o att herr *Root*s motion (I: 31) icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

2:o att herr *Sjöberg*s motion (II: 102) och herr *Welin*s motion (II: 174), sistnämnda motion i vad den avsåge ändrade grunder för fördelning mellan man och hustru av äkta makars pensionsavgift, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda samt

3:o att justitieombudsmannens framställning om ändring i 5 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 samt herr *Welin*s förenämnda motion, i vad den avsåge ändring i samma lagrum, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Root*: Sedan jag nu genom lagutskottets utlåtande fått kännedom om att pensionsstyrelsen redan erhållit i uppdrag att verkställa den utredning min motion avsåg, har jag vid detta tillfälle

icke anledning att uttala annat än en förhoppning, att vid den nu förestående utredningen åt sakkunskapen lämnas något mer utrymme, än tidigare varit förhållandet. Det är nämligen så, att nu gällande bestämmelser angående uppbörd, debitering och redovisning av pensionsavgifterna äro synnerligen ofullständiga och, enligt min mening, giva anledning till bra mycket onödigt skriverseri.

Jag har, herr vice talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

*Ifrågasatta
ändringar i
lagen om all-
män pensions-
försäkring.
(Forts.)*

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets den 26 och 27 innevarande månad bordlagda utlåtande, nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 9, 36 och 37 §§ i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets den 27 och 30 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse av 18 § 1, 2, 8, 9, 31, 44 och 52 punkterna i lagen om val till riksdagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs paragrafvis till avgörande statsutskottets den 27 och 30 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 128, i anledning av riksdagens år 1915 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1914.

§ 1.

Lades till handlingarna.

§§ 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§§ 4—7.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Utskottets hemställan bifölls.

§§ 9 och 10.

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7,30 e. m.

Ang. folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 27 och 30 innevarande maj bordlagda utlåtande, nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium samt inrättande av preparandkurs vid samma seminarium jämte i ämnet väckta motioner.

I punkten 147 under åttonde huvudtiteln av den till innevarande riksdag avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition om anslag till uppförande av byggnader för ett nytt folkskoleseminarium i Norrland beräkna för sådant ändamål på extra stat för år 1917 ett anslag av 150,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 31 mars 1916 avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 199, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga av stadsfullmäktige i Luleå gjort erbjudande om upplåtelse av ett område av 16,090,14 kvadratmeter för utvidgning av folkskoleseminariets i sagda stad tomtområde,

dels till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten G. Hermansson upprättade ritningar av erforderliga nybyggnads- och omändringsarbeten för ifrågavarande seminariums utvidgning till dubbelseminarium bevilja ett anslag av 248,460 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1917 ett belopp av 123,000 kronor,

dels ock till uppehållande vid samma seminarium under höstterminen 1916 och år 1917 av parallellavdelningar och preparandkurs anvisa på extra stat för år 1917 ett anslag av 27,000 kronor,

ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att av de för år 1917 anvisade anslagen låta under år 1916 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna för sistnämnda år erforderliga belopp.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två lika lydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 122, av herrar *H. Rogberg* och *U. Norman* samt den andra inom andra kammaren, nr 300, av herr *W. Bäckström* m. fl., däri hemställda att riksdagen måtte

1:o) avslå Kungl. Maj:ts proposition, nr 199, såvitt densamma innehöller förslag om antagande av stadsfullmäktiges i Luleå erbjudande samt om anslag till seminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium och om uppehållande av parallellavdelningar vid seminariet;

2:o) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning angående uppförande av en ny byggnad

för det kvinnliga seminariet i Umeå jämte utvidgning av sagda seminarium till dubbelseminarium samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag som av denna utredning kunde bliva en följd.

Ang. folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium.

(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på åberopade skäl hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å herrar Rogbergs och Normans samt herr Bäckströms m. fl. i ämnet väckta motioner,

a) antaga av stadsfullmäktige i Luleå gjort erbjudande om upplåtelse av ett område av 16,090,14 kvadratmeter för utvidgning av folkskoleseminariets i sagda stad tomtområde,

b) till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten G. Hermansson upprättade ritningar av erforderliga nybyggnads- och omändringsarbeten för ifrågavarande seminariums utvidgning till dubbelseminarium bevilja ett anslag av 248,460 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1917 ett belopp av 123,000 kronor,

c) till uppehållande vid samma seminarium under höstterminen 1916 och år 1917 av parallellavdelningar och preparandkurs anvisa på extra stat för år 1917 ett anslag av 26,000 kronor

ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att av de för år 1917 anvisade anslagen låta under år 1916 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna för sistnämnda år erforderliga belopp.

Reservation hade avgivits av herr *A. Wiklund* vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta att

a) avslå Kungl. Maj:ts proposition, nr 199, såvitt densamma innehöller förslag om antagande av stadsfullmäktiges i Luleå erbjudande samt om anslag till seminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium och om uppehållande av parallellavdelningar vid seminariet, och

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning angående uppförande av en ny byggnad för det kvinnliga seminariet i Umeå jämte utvidgning av sagda seminarium till dubbelseminarium samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag som av denna utredning kunde bliva en följd.

Herr *Rogberg*: Herr talman! För att möjliggöra uppehållet av folkundervisningen i övre Norrland finnas två statsseminarier, ett för manliga elever i Luleå och ett för kvinnliga i Umeå. Brist på lärarkrafter har rått och råder fortfarande inom dessa bygder, och redan 1905 fann man, att behovet av ytterligare ett kvinnligt seminarium borde tillgodoses. Förberedande åtgärder i sådan riktning blevo också viktiga. Denna utredning slutade med att man fann, att det skulle vara lämpligast att inrätta ett dubbelseminarium i Umeå d. v. s. att förvandla det förhandenvarande kvinnliga seminariet därstädes till ett dubbelseminarium. Lämpligheten av denna åtgärd vitsordades av domkapitlet i Luleå stift i två utlåtanden och av Konungens befallningshavande i Västerbottens län, som tillstyrkte inrättandet av ett dubbelseminarium i Umeå.

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)

I detta skick kom efter bortåt tio års förlopp ärendet till folkskolöverstyrelsen, och man väntade nu förslag i enlighet med utredningen. Men när överstyrelsen avlämnade sitt yttrande, vilket skedde så sent som den 21 mars detta år, innehöll det en förklaring, att det var antalet av de manliga lärarkrafterna, som behövde ökas. Följaktligen hemställde folkskolöverstyrelsen om en fördubbling av seminariet i Luleå eller dettas förvandling till dubbelseminarium.

Hade utredningen förut gått långsamt, krävt tio år eller mera, gick det så mycket raskare, sedan folkskolöverstyrelsen avlämnat sitt utlåtande. Tio dagar senare, den 31 mars, överlämnades till riksdagen Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Denna propositions innehåll var sådant, att det föranledde åtskilliga representanter för landsbygden inom Luleå stift att i motion yrka avslag på den kungliga propositionen. Men utskottet har i huvudsak hemställt om bifall till densamma. Dock finnes det en reservation till förmån för motionärernas yrkande.

Att det fortfarande råder brist på lärarkrafter i övre Norrland, är ju alldeles säkert, och folkskolöverstyrelsen har beräknat denna brist för den närvarande tiden och den närmaste framtiden till ungefär 620 lärarkrafter. Jag vill gärna lämna denna siffra utan anmärkning. Det är ju givet och naturligt, att av dessa lärarkrafter en del böra vara manliga, och en del böra vara kvinnliga, men frågan är då, vilken procent som bör vara manliga, och vilken procent som bör vara kvinnliga. Överstyrelsen säger, att ungefär 60 procent böra rekryteras av manliga lärarkrafter och 40 av kvinnliga. Vi motionärer säga precis tvärtom. Vi anse, att ungefär 60 procent böra vara kvinnliga och 40 manliga.

Överstyrelsen har, såvitt jag kan finna, icke något som helst skäl för sitt påstående, annat än att det är så i övriga delar av landet. Motionärerna kunna däremot hänvisa till en utredning, som överstyrelsen själv har åstadkommit genom folkskolinspektörernas försorg, och denna utredning går i samma riktning som motionärernas hemställan. För övrigt tror jag, att motionärerna kunna åberopa sin egen personliga erfarenhet om förhållandena. Om överstyrelsen givit företrädet åt manliga lärare därför, att överstyrelsen funnit, att manliga lärare bättre utförde lärargärningen än kvinnliga, skulle man kunnat finna något fog för överstyrelsens uppfattning, men det har överstyrelsen icke alls gjort, utan själv förklarar, att överstyrelsen uppskattar kvinnans lärargärning på det allra varmaste. Jag tvekar icke att säga, att överstyrelsens skäl och fölaktligen även Kungl. Maj:ts skäl är framsprunget ur en byråkratisk formalism, och jag föreställer mig, att denna kammare knappast skall vilja uppmuntra sådant, även om denna formalism, som här är fallet, givetvis är välment.

I de bygder, som avses, övre Norrland eller närmare bestämt Luleå stift eller Västerbottens och Norrbottens län, äro vi på landsbygden bland lantbruksbefolkningen i allmänhet fullt belåtna med lärarinnorna. Om staten vill tillhandahålla tillräckligt med lärarinnor, skola vi nog förvandla de där befintliga s. k. mindre folksko-

lorna till riktiga folkskolor och på det sättet förbättra folkbildningens allmänna läge där. Men lantbefolkningen i dessa orter, där det återstår så mycket att ordna, som redan är ordnat i Sydsverige, och där kommunalskattebördan därför är skäligen tung, bör icke tvingas att alltför snabbt ordna sitt skolväsen med hänsyn till manliga lärare. Våra skolhus äro i allmänhet byggda som mindre folkskolor. De innehålla boningsrum, som kunna godkännas av lärarinnorna, men samma boningsrum torde underkännas av de manliga lärarna. Ett forcerat ombyggnad av skolhusen i dessa orter efter de manliga lärarnas önskan skulle framkalla ett bestämt och stort missnöje bland ortsbefolkningen. Att i dessa på grund av sitt läge känsliga nejder utan starka skäl framtinga åtgärder och utgifter, som befolkningen finner ingalunda nödiga eller behövliga, är efter min upplattning icke tillrådligt. Tvärtom ligger det närmare till hands att tillmötesgå orternas behov genom att utvidga det befintliga seminariet i Umeå till ett dubbelseminarium och se tiden an med avseende på det manliga seminariet i Luleå. Den dag torde nog komma, då den åtgärd, som Kungl. Maj:t har föreslagit, och utskottet för sin del godkänt, även den blir behöfvlig och nödvändig.

Jag har velat påstå och påstår fortfarande, att den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden för närvarande är obehöfvlig. Men även om man antager, att den vore behöfvlig, och att det är en utökning av tillgången på manliga lärarkrafter, som vore lämplig och nyttig, så nå vi icke detta resultat genom en utvidgning av det manliga seminariet i Luleå, helt enkelt därför, att det icke finns någon anledning att antaga, att detta seminarium skall fyllas med elever, om det fördubblas.

Tidsförhållandena i övre Norrland äro för närvarande icke sådana, att de locka unga män till inträde på lärarbanan. Däremot intressera sig de unga kvinnorna för att ägna sig åt lärarinnekallet. Det kan jag visa genom en hänvisning till siffrorna. Antalet inträdessökande vid det nu befintliga enkelseminariet i Luleå håller sig regelbundet omkring trettio, d. v. s. vad som motsvarar en klass, medan antalet kvinnliga inträdessökande till det nu befintliga enkelseminariet vid Umeå regelbundet håller sig omkring det dubbla, eller ungefär vad som behövs för att fylla ett dubbelseminarium.

För övrigt, om det skulle lyckas att få inträdessökande till seminariet i Luleå, så blir resultatet det, att det från detta seminarium utexaminerade eleverna komma att till det stora flertalet söka sig söderut, och den förmån för de nordliga orterna, som man avser att vinna med seminariets fördubbling, skulle aldrig komma dessa orter tillgodo.

Nu har Kungl. Maj:t insett detta och därför trott sig kunna locka inträdessökande till seminariet genom att föreslå dels stipendier för dem och dels inrättande av en preparandkurs för att underlätta deras inträde vid seminariet. Utskottet för sin del har blankt avvisat Kungl. Maj:ts förslag, försävt det rör stipendieutdelning till dem som genomgå preparandkurs. Om preparandkursen, som sådan, har utskottet det uttalandet, att utskottet egentligen utan tve-

*Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)*

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)

kan avstyrker åtgärder i sådan riktning, men enär preparandkursen är »en grundbetingelse för den föreslagna utvidgningen av Luleåseminariet», så anser sig utskottet ändå böra tillstyrka densamma.

Jag är övertygad om att i en enskild affär ett sådant betraktelsesätt med bestämdhet skulle leda till ett beslut i den riktning, att man skulle säga: Ja, vi låta tillsvidare med saken anstå. Jag ser ingen anledning, varför riksdagen skulle handla annorlunda. Jag vill påminna om, att riksdagen förut i år anslagit 1,700,000 kronor till tillfällig löneförbättring åt folkskollärarna. Givetvis är detta belopp högst nyttigt och behövt för dem, men här ha vi ett tillfälle, där vi kunna göra en besparing; och den bör göras.

De lokaler, i vilka det kvinnliga seminariet i Umeå är inrymt, äro av den beskaffenhet, att de med det snaraste måste ombyggas. Att ytterligare ett kvinnligt seminarium behövs i övre Norrland, är utrett såväl av folkskolöverstyrelsen som genom andra myndigheters försorg. Då ligger det närmast till hands att vid ombyggandet av seminariet i Umeå förvandla detsamma till ett dubbelseminarium, vilken åtgärd givetvis även för staten skulle vara den billigaste.

Herr talman! Jag kunde framställa detaljanmärkningar mot utskottets hemställan, men jag vill åtminstone tillsvidare avstå därför och får yrka, att kammaren med avslag å utskottets hemställan måtte bifalla den vid utlåtandet fögade reservationen.

Herr Bergqvist: Herr greve och talman! Det är en punkt här, i vilken motionärerna äro ense med Kungl. Majt och med utskottet, och det är däruti att det behöves tillskott till lärarkrafterna vid folkskolorna i övre Norrland. Häre har man en fast utgångspunkt, en gemensam plattform att ställa sig på vid frågans bedömande och avgörande. Men tvisten består i en olika uppfattning om huruvida man skall utbilda kvinnlig lärarpersonal eller manlig för att tillgodose detta behov. I detta avseende vill jag säga, att det, såvitt jag läst handlingarna rätt, är såväl Kungl. Majts som folkskolöverstyrelsens och utskottets mening, att man skall söka utbilda både manliga och kvinnliga lärarkrafter. Men man har kommit till det resultatet, att man borde börja med det manliga elementet, och det har man gjort på grund av utredningar inom folkskolöverstyrelsen angående proportionen mellan manliga och kvinnliga lärarkrafter i de norrländska länen. Man har därvid funnit, att proportionen av kvinnliga lärarkrafter är mycket större i Norrland och särskilt i övre Norrland än i övriga delar av riket, och då därtill kommer, att i dessa nordliga län den mindre folkskolan har en sådan utbredning som den har, och då undervisning i denna skoltyp meddelas av kvinnlig lärarpersonal, kommer ungdomen däruppe att till en oproportionerligt stor del undervisas av kvinnliga lärare. Det är med dessa utgångspunkter som förslaget om att utvidga Luleåseminarium till ett dubbelseminarium har framkommit. Jag vill uttala min livliga förhoppning, att kammaren i dag måtte be-

sluta i överensstämmelse med utskottets hemställan. Då behovet föreligger och länge har förelegat, tål icke frågan något uppskov.

Emellertid har den föregående ärade talaren dragit i tvivelsmål, huruvida man skulle kunna vinna det avsedda syftet genom att utvidga seminariet i Luleå till ett dubbelseminarium, därför att det kunde befaras, att man icke skall få elever till detta seminarium. Det framhölls av den ärade talaren, att antalet inträdessökande vid nämnda seminarium konstant hållit sig omkring trettio. Denna upplysning är icke riktigt korrekt. Det har visserligen nu under de två senaste åren endast varit mellan trettio och fyrtio inträdessökande, men detta är en sak som var förutsedd, då den nya seminarierformen genomfördes, och jag hade också redan då äran framhålla här i kammarerna, att det skulle bliva svårt att med de skärpta inträdesfordringarna rekrytera seminariet i Luleå och särskilt att erhålla elever från de inre bygderna i länet, därest man icke kunde få preparandkurser inrättade och därigenom sätta ynglingarna i tillfälle att inhämta de förkunskaper, som fordras för inträde i seminarium. Dessa preparandkurser äro nödvändiga på grund av de outvecklade skolförhållandena, som ännu finnas däruppe. Däremot tror jag icke, att de ekonomiska förhållandena äro sådana, att de inverka på tilloppet av inträdessökande till seminariet. Det är visserligen sant, att det finnes goda förtjänster vid malmfälten, men de båda nordligaste länen äro mycket vidsträckt; huvudbefolkningen är ju jordbrukande, och de flesta elever, som söka inträde vid seminariet, komma från allmogebefolkningen, där levnadsvillkoren icke äro så lysande, att det icke kan ligga en viss lockelse för ynglingarna i att söka sig in på lärarbanan. För övrigt är seminariet avsett icke blott för de två nordligaste länen utan även för de övriga norrländska länen. Min livliga övertygelse är, att om den föreslagna preparandkursen kommer att inrättas, ett tillräckligt antal inträdessökande också kommer att förefinnas. Men skulle det bliva så illa, att icke dessa förhoppningar och förväntningar skulle motsvaras av verkligheten, så finnes i utskottets utlåtande en utväg anvisad, nämligen att göra seminariet till ett samseminarium, och då vore åtminstone farhågan för brist på inträdessökande skaffad ur världen.

Den föregående ärade talaren önskade, att i stället för en utvidgning av Luleå seminarium det skulle slås in på en annan väg, som även förut varit omtalad, nämligen att göra Umeå seminarium till ett dubbelseminarium. Denna fråga har varit uppe i flera år, och, såsom den ärade talaren påpejade, har Luleå domkapitel två gånger tillstyrkt en sådan åtgärd. Jag har varit med om detta tillstyrkande och har samma uppfattning även nu. Men här är det nog så, att det ena goda icke får förskjuta det andra. Även om Luleå seminarium utvidgas, så behöves en utvidgning av Umeå seminarium, och såvitt jag

Ang. folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium.
(Forts.)

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)

kan se, är det ställt i utsikt, att förslag om en sådan utvidgning skall komma med det snaraste. Jag tänker, att vi således genom ett samarbete skola kunna vinna båda dessa syften, nämligen dels utvidgning av Luleå seminarium och dels utvidgning av Umeå seminarium, en sak, som jag för min del livligt hoppas skall kunna förverkligas.

Jag skall icke upptaga tiden längre med att diskutera detta spörsmål. Det är endast en punkt jag vill beröra något litet, och det är frågan om stipendier åt elever vid preparandkursen. Herr statsrådet hade föreslagit, att sådana stipendier skulle utgå till elever, som genomgått kursen och vunnit inträde vid seminarium, men utskottet har icke velat vara med om det. Utskottet har ansett, att det ändå bleve en så stor förmån som komme denna landsända till del genom inrättande av preparandkurser, att representanterna däruppifrån kunde åtnöjas härmed. Under sådana förhållanden har jag icke velat insistera på att dessa stipendier skola beviljas, utan jag har gått med utskottet i dess beslut, ehuru jag naturligtvis livligt skulle ha önskat, att även denna punkt i den kungliga propositionen hade bifallits.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bruce: Herr greve och talman! Den förste ärade talaren vände sig särskilt mot den utredning, som verkstälts av folkskolöverstyrelsen, och som i huvudsak ligger till grund för den kungliga propositionen. Jag ber därför att få med ett par ord bemöta denna kritik.

Han sade, att det förut fanns en mycket gammal utredning, som hade visat, att det behövdes ett kvinnligt seminarium i Norrland, och att man skulle vinna ytterligare en kvinnlig avgångsklass genom utvidgning av Umeå seminarium till ett dubbelseminarium. Man kan nog knappast säga, att det förut förelåg en verklig utredning i frågan. Man hade endast kastat fram ett förslag och påstod, att det behövdes ännu ett kvinnligt seminarium i Norrland. Sedan har den övriga utredningen mest bestått i strider mellan de lokala intressena om var detta seminarium skulle förläggas.

Jag tror alltså, att man kan påstå, att den första verkliga utredning, som grundar sig på det förefintliga behovet av lärarkrafter i Norrland, är den, som folkskolöverstyrelsen nu låtit verkställa. Därvid kom man till det resultatet, att man för att tillgodose behovet av lärarkrafter vid Norrlands folkskolor icke kunde nöja sig med enbart ett seminarium, eller rättare en avgångsklass om året. Man borde egentligen helst ha tre avgångsklasser, men överstyrelsen har sagt, att man inom den närmaste framtiden behöver två avgångsklasser. Man kan därför icke precis säga, att överstyrelsen har huvudsakligen uppställt frågan, huruvida man skulle ha uteslutande manliga eller

uteslutande kvinnliga lärare, utan överstyrelsen har framhållit, att man behöver bådadera och snarast möjligt en avgångsklass lärare och en avgångsklass lärarinnor. Beträffande den lämpliga proportionen mellan antalet manliga och kvinnliga lärarkrafter har överstyrelsen gjort en hel del undersökningar. Jag kan icke säga, att resultaten av dessa undersökningar äro exakta, ty det är ju mestadels antaganden. Detta gäller nog i lika stor grad om de utlåtanden i detta hänseende, som inspektörerna avgivit i detta hänseende, och som överstyrelsen haft att granska.

Jag kan ju icke så grundligt känna till förhållandena i Norrland. Det är naturligtvis i allmänhet svårt för en enda person att göra det, när det gäller mer än halva Sverige. Men jag har rest däruppe flera gånger på grund av min tjänstgöring, och jag har därvid talat med personer, som varit intresserade för Norrlands skolväsendes framtid. Somliga av dessa ha haft samma mening, som den förste ärade talaren. hade, men andra ha sagt, att vad de behöva däruppe är manliga lärare. De behöva dem för slöjdundervisning och fortsättningsskolor o. s. v. Vilkendera åsikten, som är den riktigaste, och vilken som omfattas av de flesta, har jag naturligtvis icke kunnat konstatera. Men båda meningarna har jag mött däruppe i Norrland. Det gäller emellertid icke här så mycket att välja mellan det ena eller det andra. Det är icke »antingen — eller» utan snarare »både — och».

När överstyrelsen har framlagt detta förslag att såsom en första närmaste åtgärd upprätta ett dubbelseminarium i Luleå, har överstyrelsen mera följt den bestämda maning, som den fått, att under nuvarande förhållanden så långt i dess förmåga står tillse, att den största sparsamhet med statens medel iakttages. Det förhåller sig icke så, som den förste talaren sade, att det bleve billigare för staten att bygga ett nytt dubbelseminarium i Umeå. Det billigaste är att utvidga seminariet i Luleå till ett dubbelseminarium, ty där finnas alla de speciella undervisningslokaler, som man kräver i ett dubbelseminarium. Man behöver endast ett antal nya lärosalar, och ändå gå kostnaderna tyvärr till bortåt 250,000 kronor. Men det beror i stor utsträckning på de nuvarande rent exceptionella byggnadskostnaderna. Det är därför fördelaktigt att, om man måste bygga i dessa tider, göra det i minsta möjliga utsträckning. När man sedan skall taga itu med det som kräver mycket mera nybyggnader, kan man hoppas, att priserna skola ha något gått tillbaka. Det är således i stor utsträckning denna rent ekonomiska synpunkt, som måste mana oss att i första hand upprätta ett dubbelseminarium i Luleå.

Vidare sade den ärade talaren, att de manliga lärarna i så stor utsträckning söka sig söderut. Så är det visst icke. Den statistik, som är bifogad propositionen, visar, att av de lärarinnor, som utbildats vid Umeå seminarium, ha ungefär hälften övergivit de fyra norrländska länen och tagit anställning söder-

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)

ut. Av de lärare, som utbildats vid Luleå seminarium, ha ungefär tre fjärdedelar stannat kvar uppe i Norrland, och endast en fjärdedel tagit plats annorstädes. Det är nog så, att om man utbildar lärarinnor man nog mindre kommer att tillgodose Norrlands behov av lärarkrafter, än om man utbildar lärare. Atminstone kommer man till det resultatet, om man skall grunda sina antaganden på den statistik och den erfarenhet, som de gångna åren givit.

Vad sedan behovet av en utvidgning av Umeå seminarium beträffar, synes det icke vara så farligt ställt därmed, som den ärade motionären, som först hade ordet, ville göra gällande. Jag kan icke se annat än att statsutskottet ställt sig mycket välvilligt till den saken, då utskottet har sagt, att det snarast möjligt förväntar ett förslag även om ytterligare ett kvinnligt seminarium i Norrland. Det är väl klart, att om folkskolöverstyrelsen får något med den utredning, som härav skall följa, att göra, även Umeå seminariums intressen skola komma att tillbörligen tillgodoses.

Jag kan icke finna annat än att man med ett avslag nu egentligen icke vunne annat än att man ginge miste om utvidgningen av seminariet i Luleå med den inverkan som denna kan ha för avhjälpan av lärarbristen. Ty man kan naturligtvis få en utredning till stånd lika fort, då det gäller Umeå seminariums förläggning och anordning, även om vi nu bifalla, vad utskottet här har föreslagit.

Den ärade talaren vände sig också särskilt mot preparandkursen. Men den punkten behöver jag icke taga upp till bemötande, ty han yrkade ju bifall till herr Wiklunds reservation, vilken icke innebär avslag på preparandkursen. Då han således yrkat bifall till förslaget om inrättande av preparandkursen, kan jag ju icke behöva taga upp hans anförande på den punkten.

Jag tror, att man skulle i hög grad gagna det norrländska folkundervisningsväsendet genom att bifalla, vad statsutskottet här med anledning av Kungl. Maj:ts proposition föreslagit. Det gäller här icke alls att taga avgjord ståndpunkt i frågan om Norrland behöver manliga eller kvinnliga lärare, utan det är meningen att tillgodose båda dessa behov. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Herr greve och talman! Oaktat jag i denna fråga redan dristat mig motionsvis framträda med och alltjämt vågar hysa en annan mening än den som innehålles i utskottets föreliggande förslag, hoppas jag att dock icke därför bliva stämplad som den, som vill motarbeta folkundervisningens utveckling i övre Norrland, utan det är endast mot det sätt att främja denna, som har kommit till synes i statsutskottets förslag, vilket nu i huvudsak grundar sig på Kungl. Maj:ts proposition, som jag skulle be att få yttra några ord. Det är i fråga om sättet för att uppnå ändamålet som jag och min ärade med-

motionär i denna kammare icke kunna instämman i det resultat, vari det berörda förslaget utmynnat. Det kunde ju möjligen vara förmätet att här uppträda mot dels stiftets vördade chef och dels auktoriteten på området, ledamoten av folkskoleöverstyrelsen, herr Bruce, men det är på grund av åtskillig erfarenhet om Norrland, som jag skall be att få understryka de synpunkter angående behovet av företrädesvis lärarinnekrafter i Norrland, som gör sig gällande, vilka min kamrat på Västerbottensbanken nyss uttalat. Detta behov av lärarinnekrafter gör sig lika kraftigt gällande i översta Norrland, där jag under en långvarig verksamhet haft beröring med befolkningen och vunnit åtskillig erfarenhet om deras önskingar och behov även på folkundervisningens område. Dessa önskingar och befolkningens strävan stå icke i strid med folkskolans utveckling, men det är min på berörda erfarenhet grundade övertygelse, att lärarinnor företrädesvis ha befolkningens sympatier och att befolkningen avgjort är för att lärarkåren än så länge huvudsakligen skall rekryteras av sådana. Dessa sympatier äro för övrigt helt naturliga, då lärarinnorna ha större anpassningsförmåga efter de karga ortsförhållandena, relativt anspråklösa levnadsvillkor samt kräva mindre kostsamma bostadsförmåner än lärarna, som oftast ha familjer och vilkas bostadsfrågas lösning kräver betungande offer för dessa i regel med fattigdom och försakelse kämpande församlingsbor. Det är således en betydelsefull ekonomisk synpunkt, som även här spelar in i befolkningens sympatier för att lärarinnorna företrädesvis skola användas än så länge; och jag tror, att om dessa ekonomiska synpunkter icke komma att beaktas, det skall leda till likgiltighet för folkskoleväsendet och bliva ödesdigert för dettas utveckling däruppe. De synpunkter, som jag här framfört till förmån för anställande av lärarinnor, bekräftas även av yttranden i handlingarna, bl. a. från Konungens befallningshavande i Västerbottens län, ävensom av åtskilliga folkskolinspektörer, och åtminstone vittnesbörden från dessa senare, vilka stå i intimaste kontakt med skolförhållandena i de olika skoldistrikten, måste givetvis kunna tillmätas en stor betydelse och knappast kunna jävas.

Den tvekan ifråga om det tillstyrkta seminariets möjlighet att erhålla rekrytering, som statsutskottet uttalar, anser jag vara synnerligen befogad, ty enligt min övertygelse kommer nog denna rekrytering att ställa sig ytterst svår. I varje fall tror jag, att om det också kan rekryteras, så uppsöka nog lärarna sydligare och soligare trakter än de karga och ensliga bygderna däruppe i Norrland.

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid vidare, utan inskränka mig till ett uttalande av den fasta övertygelsen, att denna rekrytering kommer att bliva svår att uppnå. Risken för, att seminariets ändamål under många år framåt skall förfelas, är icke utesluten. Jag tror därför, att det nu vore lyckligast, om riksdagen för närvarande ginge den väg, motionen utstakat,

Ang. folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium.
(Forts.)

Ang. folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium. och tillvidare lade tyngdpunkten på lärarinneutbildningen, vilket enligt min mening helt visst skulle säkrast och snabbast föra till det av alla intresserade efterlängtade målet, den folkskoleväsendets utveckling i de vidsträckt övre länen, varav dessa län äro i så trängande behov.

(Forts.)

På grund av vad jag sålunda anfört ävensom vad motionen innehåller, får jag, herr greve och talman, anhålla att för den behjärtansvärda sakens skull och icke av några lokalpatriotiska skäl yrka bifall till motionen.

Herr Åkesson, Nils: Av de synpunkter, som här framkommit, är det en, som först uttalades av herr Rogberg och sedan särskilt underströks av herr Norman, som vid första påseende kan förefalla tala nog så starkt för herrarnas mening, att förevarande behov skulle bättre tillgodoses, om ett seminarium för kvinnliga elever kunde upprättas. Det är nämligen från ortsbefolkningens synpunkt en rent ekonomisk fråga, ty förhållandet är ju, att om manliga lärare skola anställas vid de skolor, som nu finnas under form av mindre folkskolor, så bleve ju följden den, att ortsbefolkningen bleve tvungen att bygga rymligare skolhus, ty det kan man vara tämligen på det klara med, att en manlig lärare icke nöjer sig med de enkla bostäder, som mångenstädes kunna vara till finnandes och som möjligen en lärarinna kan hålla tillgodo med. Men jag förmenar i alla fall, att det är dock endast för tillfället detta kan ha någon betydelse, ty säkerligen skola även de kvinnliga lärarkrafterna begagna sig av sin rätt att ha en något så när dräglig bostad.

I detta sammanhang påpekade herr Rogberg även en annan omständighet, nämligen att det var bättre tillgång på kvinnliga sökande till inträde och att det skulle ställa sig mycket svårt att få tillräcklig rekrytering vid ett manligt seminarium. Ja, det är ju mycket möjligt, men då får man å andra sidan tänka på att dessa kvinnliga sökande, såvitt jag förstår, i regel icke komma från obygdena, utan de komma mera från de stora samhällena, från städerna, och i regel ha de bättre underbyggnad, större förkunskaper, och detta, det ena med det andra, för enligt mitt förmenande med sig, att de ingalunda nöja sig med att slå sig ned såsom lärare i dessa karga bygder, utan otvivelaktigt komma dessa kvinnliga lärare i mycket större utsträckning att söka sig söderut, till industrisamhällena och städerna o. s. v., och på det sättet skulle det väl snarare verka raka motsatsen till vad herrarna här mena.

Nu har det också sagts, att kvinnorna bättre fylla lärargärningen där än männen, och man menar, att utskottet i sitt betänkande givit uttryck åt en motsatt åsikt. Ingalunda är det så, att jag icke tror, att kvinnorna kunna fullt ut mäta sig med männen i förmåga att meddela undervisning, men den synpunkten har framhållits i utskottet och särskilt i avdelningen, att i och för själva kolonisationsarbetet där uppe skulle det

väl ändå vara något förmånligare att ha manliga lärare. Det kan ju naturligtvis vara delade meningar härom, men ser man denna sak i sammanhang med ett förslag som otvivelaktigt snart kommer under behandling — det har varit uppfört i år, fast det av brist på tid att kunna ingående behandlas blev uppskjutet — nämligen om fortsättningsskolor, så tror jag, att vi där också finna ett ganska gott stöd för att man skall lägga an på att få utbildning av manliga lärarkrafter, ty dessa fortsättningsskolor måste naturligtvis ute på landsbygden i Norrland som annorstädes inrikta sig på en fortsatt undervisning i såväl jordbruk som därmed sammanhängande ämnen, och då kan det väl icke vara mer än en mening om att blott en manlig lärare i det fallet skall kunna besitta de egenskaper som erfordras.

Men vad som i detta ögonblick närmast dikterar min ståndpunkt är det förhållandet, vilket ju från det andra hållet vitsordats, nämligen att behovet av lärarkrafter är mycket stort, och det är alltså av mycket stor vikt, att denna fråga löses så fort sig göra låter. Skulle nu riksdagen ställa sig avvisande mot detta förslag och gå på det förslag om utökning av det kvinnliga seminariet, som framlagts i motionen, skulle otvivelaktigt följden bliva den, att frågan blir uppskjuten på åtminstone ett eller annat år, kanske flera. Nu är det ju så lyckligt ställt, att det genast från och med nästa termin kan sättas i gång en parallellkurs i den första klassen i Luleå seminarium, och då blir resultatet, att en dubbelklass där går ut om fyra år. Därigenom är ett ganska gott steg taget till en förbättring av skolförhållandena där uppe. Saken är ju ingalunda löst därigenom, ty det återstår mycket. Enligt den utredning, som föreligger, uppgår ju behovet av nya lärare till flera hundra. Vad vi då sedan närmast komma att behandla här, blir antagligen antingen utvidgning av Umeå seminarium till ett dubbelseminarium eller också, såsom även varit föreslaget, att förlägga seminariet antingen i Piteå eller Skellefteå.

Vad som också framgått av utredningen är, att det ingalunda är brist på kvinnliga krafter i Västerbottens län, där man vill ha en utvidgning till dubbelseminarium för kvinnliga adepter, utan det skulle i så fall vara i Norrbottens län, som ett kvinnligt seminarium skulle anläggas. Således skulle icke målet vara vunnet genom en utvidgning av Umeå seminarium.

Ja, på dessa och andra skäl, får jag, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr P e r s: Jag begärde egentligen ordet för att icke frågan skulle behandlas blott som en lokaltvist mellan olika norrlandsrepresentanter utan att även en som icke är engagerad i denna lokala tävlan skulle få ett ord med. Sedan har herr Akesson yttrat sig, men jag skall likväl angiva min synpunkt på denna sak.

Vad som har gjort, att jag lagt min röst för Luleå, är först

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.

(Forts.)

och främst den omständigheten, att Norrbottens län av alla norr-
ländska län för närvarande är stätt i den allra starkaste mate-
riella utveckling. Det har den största folkökningen, och genom
statsbanornas utdragande dels till malmfälten, dels till finska
gränsen, sedan till Porjus och nu söderut från Porjus, så har
där redan uppstått en mycket stark samhällsbildning, och denna
samhällsbildning kommer naturligtvis att fortfara och påskyn-
das. Därav följer, att ett stort behov uppstått av lärarkrafter,
och i dessa samhällen åtminstone är det nog alldeles givet, att
det är manliga lärare som framför allt erfordras. När så är
förhållandet, har jag icke tvekat att ansluta mig till Luleå som
den första stad och Norrbottens län som det första län, som borde
komma i åtnjutande av statsmakternas hägn på detta område.
Jag tror, att de sydligare städerna, bland annat Umeå, kunna
taga saken med stort lugn, ty man har icke slutfört denna
fråga med detta seminarium. Det är endast en början, och
de sydligare belägna orterna komma i sin tur.

Nu har man här gjort anmärkning på att det icke är behovet
av manliga lärare som skulle vara förhärskande, utan det skulle
vara behovet av kvinnliga lärare, som gör sig kännbart. Sär-
skilt har herr Norman gjort sig till talesman för den uppfatt-
ningen. Jag vill fästa herrarnas och i synnerhet herr Normans
uppmärksamhet på, att statsutskottet på sid. 4 i sitt betänkande
har visat, att det har tagit denna sak under övervägande och
har funnit det möjligt, att man icke skulle kunna rekrytera
seminariet i Luleå med uteslutande manliga elever, och därför
har utskottet ställt i utsikt, att seminariet framdeles skulle
kunna anordnas som ett samseminarium, varigenom behovet av
kvinnlige lärare således skulle kunna komma att tillgodoses
jämte behovet av manliga lärare.

Jag vill också i detta sammanhang fästa uppmärksamheten
på, att när utskottet har avböjt förslaget om stipendier, har detta
skett med tanke på att landstingen skulle vara närmast till att
anslå sådana stipendier och att landstinget och kommunerna där
uppe skulle sörja för ett samband mellan bygderna och seminariet,
som är synnerligen önskvärt ur länets och ur orternas synpunkt.

På dessa skäl, herr talman, jämte vad som förut har anförts,
yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Rogberg: Vad herr Bruce yttrade därom, att lä-
rare, som eventuellt kunna bliva utexaminerade från det utvid-
gade seminariet i Luleå, skulle stanna kvar i hemorterna, tror
jag vara bemött genom vad herr Norman anförde.

En annan talare på Skånebänken framhöll, att kvinnorna
numera i allmänhet ha ungefär samma fordringar i avseende på
bostäder som de manliga lärarna. Det må gärna vara sant,
för så vitt det faller inom hans erfarenhet, men vi i övre Norr-
land vilja hålla på vår egen, och då påstå vi, att kvinnorna i
övre Norrland äro icke sådana, utan de nöja sig med anspråks-

lösare bostäder än männen. Med anledning av vad han framhöll om kolonisationsarbetet och fortsättningskolorna till fromma för jordbruket, så måste jag upplysa, att den ekonomiska ställningen i jordbruksdistrikten i övre Norrland är sådan, att det nog icke går så fort med införandet av fortsättningskolor.

Förevarande fråga är icke alls någon ortsfråga. Det kan naturligtvis icke komma ifråga, att vi på något sätt avundas Luleå samhälle att få förmånen av ett utvidgat seminarium, om detta nu är en förmån för samhället; vi ha sett denna sak uteslutande från statsynpunkt och med tanken på lämpligheten att göra en besparing, vilken här kan göras. De närvarande förhållandena i fråga om avlöningar icke allenast inom industrien utan även inom skogsbruk och jordbruk i övre Norrland äro sådana, att tillströmningen till lärarbanan skall vara och förbliva en tid framåt jämförelsevis obetydlig, och den tilltänkta preparandkursen skall icke kunna medföra någon förbättring i detta avseende.

När vi nu veta, att i alla fall seminariebyggnaden för det kvinnliga seminariet i Umeå med det snaraste måste ombyggas, är det då icke mycket bättre att taga itu med denna fråga först och låta den av Kungl. Maj:t väckta frågan, som icke brådskar, anstå, än att, som en talare på Norrbottensbanken ifrågasatte, ställa i utsikt, att det utvidgade seminariet i Luleå skulle, om det icke kan fyllas av manliga elever, förvandlas till ett samseminarium.

Jag antydde i mitt första yttrande, att under alla förhållanden en fråga om ändring i utskottets hemställan borde uppkomma, och jag tillåter mig att nu yttra ett ord angående denna sak. Det antal elever, som anmält sig för inträde till seminariet i Luleå till hösten, är så pass ringa, att någon anledning att upprätta den föreslagna parallellavdelningen under höstterminen 1916 och vårterminen 1917 icke förefinnes. Då skulle det belopp, som i propositionen och av utskottet beräknas för höstterminen 1916 och vårterminen 1917 kunna utgå, och den av utskottet i punkt c) upptagna summan, 26,000 kronor, minskas. Vid den sålunda uppkomna besparingen, vilken, om man gör en jämförelse mellan siffrorna på sid. 61 och sid. 66 i den kungl. propositionen, skall bliva 14,534 kronor och några öre, skulle i stället för det av utskottet föreslagna beloppet, 26,000 kronor, endast 11,460 kronor vara erforderliga.

Herr talman: Jag anhåller att få vidhålla mitt första yrkande.

Herr Bruce: Jag medgiver gärna, att man icke med vissnet vet, om man kan få en parallellavdelning till stånd instundande hösttermin, emedan antalet inträdessökande icke kan avgöras nu på våren, då ingen människa vet, om det blir någon parallellavdelning eller icke. Komme det att utsättas ny ansökningstid för denna parallellavdelning, så är det mycket möjligt, att

Ang. folkskoleseminariets i Luleå utvidgning till dubbelseminarium.

(Forts.)

Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-

det komme nya ansökningar till den. Skulle detta misslyckas, är det klart, att de medel, som äro avsedda för denna parallellavdelning, komme att inbesparas för statsverket, ty naturligtvis skulle det då icke anordnas någon parallellavdelning.

Jag vill erinra om, att nyligen har riksdagen avgjort ett liknande ärende. Det föreslogs, att det skulle inrättas vid Uppsala seminarium en parallellavdelning till andra klassen, under förutsättning att tillräckligt antal elever anmälades. Blevde så icke fallet, skulle pengarna inbesparas för statsverket. Det var för att så snart som möjligt avhjälpa lärarbristen. Riksdagen har enhälligt bifallit, att man på detta sätt skulle reservera medel för att möjliggöra inrättandet av en parallellavdelning till andra klassen, vid Uppsala seminarium, en klass till vilken det är mycket svårt att få tillräckligt antal inträdessökande. Det vore märkvärdigt, om man skulle avvika från denna princip och icke göra detsamma här för att avhjälpa den mycket betänkliga lärarbristen.

Medan jag har ordet vill jag bemöta herr Rogberg på en annan punkt. Det var då han yttrade sig om herr Normans påstående, att en stor del av lärarna sökte sig söderut. Det har visat sig att av de lärare, som utexaminerats från Umeå och Luleå äro för närvarande 72,63 % eller omkring $\frac{3}{4}$ av dem som utexaminerats från Umeå seminarium anställda inom de norr-ländska länen, då däremot 56,87 % av dem som utexaminerats från Luleå seminarium äro anställda däruppe och således nära hälften anställda i sydliga delar av landet. Jag tror icke man kan bevisa, att det skall bliva någon annan utveckling hädanefter.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande vore yrkat, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren med avslag å utskottets hemställan skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande, nr 129, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;
Nej — 15.

*Ang. folkskole-
seminariets i
Luleå ut-
vidgning till
dubbel-
seminarium.
(Forts.)*

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 27 och 30 denna månad bordlagda utlåtanden och memorial:

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för anordnande av undervisning i fortsättningsskola;
nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar jämte i ärendet väckta motioner; och

nr 132, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor,

bifölls vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 27 och 30 innevarande maj bordlagda utlåtande, nr 52, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan bankoutskottet den 7 mars 1916 avgivit utlåtande nr 17 angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, och därvid anmält, bland annat, att utskottet framdeles komme att avgiva yttrande över Kungl. Maj:ts framställningar i punkterna 8, 39, 40 och 41 under nämnda huvudtitel, hade utskottet nu avgivit utlåtande över dels berörda framställningar, dels ock vissa till utskottet remitterade propositioner och motioner i hithörande ämnen.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

I nedannämnda punkter under tionde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen:

i punkt 8:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande med låg pension avgångna folkskollärare beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på *extra stat* för år 1917 ett *anslag* av 20,000 kronor.

i punkt 39:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövan-

*Ang. under-
stöd åt äldre
behövande
folkskollärare
m. m.*

Ang. understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.
(Forts.)

de, utan pension avgångna folkskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett anslag av 4,200 kronor;

i punkt 40:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, utan understöd från småskollärares m. fl. åldersdomsunderstödsanstalt avgångna småskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett anslag av 25,000 kronor;

i punkt 41:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, med lågt understöd från småskollärares m. fl. åldersdomsunderstödsanstalt avgångna småskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett anslag av 15,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 18 februari 1916 avlåten proposition, nr 107, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, finge för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 650 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, äldre behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka före år 1907 erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, finge för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till högst 650 kronor; dock att understödets och pensionens sammanlagda belopp, där det skulle utgöra mera än 600 kronor, icke finge i något fall överstiga beloppet av den pension, som skulle hava till vederbörande utgått från folkskollärarnas pensionsinrättning, därest nu gällande pensionsbestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten,

dels för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett anslag av 24,200 kronor,

dels ock medgiva, att de sålunda angivna grunderna för utdelande av understöd till ifrågavarande två grupper av understödstagare finge äga tillämpning även beträffande motsvarande understöd för år 1916;

2) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka, efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, finge för år 1917 tillerkännas särskilt understöd under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärare eller lärarinnors tjänstgöring avslutats så tidigt, att

ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgången lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år;

att han eller hon styrktes befinna sig i behövande omständigheter;

Ang. understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.
(Forts.)

att det belopp, vartill understöd högst finge meddelas, bestämdes till 225 kronor årligen; dock att, då fråga vore om högre understöd än 200 kronor, understödsbeloppet icke finge i något fall överstiga beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, därest de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten; samt

att Kungl. Maj:t skulle äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befunnas erforderliga,

dels medgiva, att sådan äldre behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt reglementet den 22 juni 1892 men beviljats avsked före utgången av år 1909, finge för år 1917 tillerkännas särskilt understöd enligt de grunder, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt stadga; dock att detta understöd tillsammans med det från nämnda understödsanstalt utgående komme att utgöra högst 225 kronor samt att understödets sammanlagda belopp icke finge i något fall överstiga beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från nämnda anstalt, därest de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten,

dels för berörda ädamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett anslag av 40,000 kronor,

dels ock medgiva, att de sålunda angivna grunderna för utdelande av understöd till ifrågavarande två grupper av understödstagare finge äga tillämpning även beträffande motsvarande understöd för år 1916.

Utskottet hade vidare till behandling förehaft en i anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 107 inom andra kammaren av herr *V. Rydén* väckt motion, nr 256, vari motionären hemställt,

att riksdagen måtte,

1:o) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, sådan äldre behövande skollärare, som oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit avsked före år 1867, finge för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 800 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, behövande folkskollärare och folkskolläraryrinnor, vilka erhållit avsked med pension från folkskolläraernas pensionsinrättning, till belopp, som understege 800 kronor, finge för

Ang. understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.
(Forts.)

år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till 800 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna in-
dragningsstaten ett förslagsanslag av 100,000 kronor;

2:o) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, finge för år 1917 tillerkännas ett understöd av 400 kronor under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat inom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgående lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år;

att han eller hon styrktes befinna sig i behövande omständigheter, samt

att Kungl. Maj:t skulle äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befunnas erforderliga,

dels medgiva, att sådan behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till belopp, som understiger 400 kronor, finge för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående understöd uppginge till 400 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna in-
dragningsstaten ett förslagsanslag av 150,000 kronor; samt

3:o) *dels ock* medgiva att vid utdelande av understöd för samtliga dessa grupper under år 1916 finge tillämpas de grunder, som föreslagits uti statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 februari 1916.

Slutligen hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Bogren* väckt motion, nr 45, däri hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att de folkskollärare, som avgått med full pension före år 1901, från och med år 1916 skulle i årlig pension erhålla 750 kronor, där pensionen icke redan nu uppginge till minst detta belopp.

Utskottet hade i föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 107 jämte den i ämnet väckta motionen II:256, måtte

a) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, finge för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 700 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, äldre behövande folkskollärare och folkskollärarynnor, vilka före år 1907 erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning skulle för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma jämte pensionsbeloppet uppginge till

Ang. understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.
(Forts.)

700 kronor, därest beloppet av den pension, som skulle hava till vederbörande utgått från folkskollärarnas pensionsinrättning, om nu gällande pensionsbestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten, utgjorde minst 700 kronor;

enahanda belopp som nyssnämnda pension enligt nu gällande bestämmelser, därest denna pension skulle utgöra minst 600 kronor men icke 700 kronor, och

600 kronor, därest samma pension skulle understiga detta belopp,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten förslagsvis 52,000 kronor;

b) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka, efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, finge för år 1917 tillerkännas särskilt understöd under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgången lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år;

att han eller hon styrktes befinna sig i behövande omständigheter;

att det belopp, vartill understöd finge meddelas, bestämdes till

300 kronor, därest beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, om de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten, utgjorde minst 300 kronor,

enahanda belopp som nyssnämnda understöd enligt nu gällande bestämmelser, därest detta understöd skulle understiga 300 kronor, och

200 kronor, därest något understöd från anstalten icke skulle hava till vederbörande utgått enligt nu gällande bestämmelser; samt

att Kungl. Maj:t skulle äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befunnas erforderliga;

dels medgiva, att sådan äldre behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt reglementet den 22 juni 1892 men beviljats avsked före utgången av år 1909, skulle för år 1917 enligt de grunder,

Ang. understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.

(Forts.)

Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt stadga, tillerkännas särskilt understöd till så stort belopp, att detsamma, jämte det från nämnda understödsanstalt utgående, måtte komma att utgöra

300 kronor, därest beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från nämnda anstalt, om de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten, utgjorde minst 300 kronor, och

enahanda belopp som nyssnämnda understöd enligt nu gällande bestämmelser, därest detta understöd skulle understiga 300 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten förslagsvis 53,000 kronor; och

c) *dels* medgiva, att vid utdelande av understöd för samtliga dessa grupper under år 1916 finge tillämpas de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 18 februari 1916 angivna grunder; samt

B) att riksdagen måtte besluta, att ovan omförmälda motion II:45 icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Kristensson, Hellberg* i Lycksele och *Berg* i Munkfors, vilka på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 107 samt med bifall till den i ämnet väckta motionen II:256, måtte

a) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit avsked före år 1867, finge för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 800 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, till belopp, som understige 800 kronor, finge för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till 800 kronor,

dels ock för breröda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 100,000 kronor;

b) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, finge för år 1917 tillerkännas ett understöd av 400 kronor under vissa uppgivna villkor och bestämmelser,

dels medgiva, att sådan behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till belopp, som understiger 400 kronor, finge för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans

med det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående understöd uppginge till 400 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 150,000 kronor; samt

e) dels ock medgiva att vid utdelande av understöd för samtliga dessa grupper under år 1916 finge tillämpas de grunder, som föreslagits uti statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 februari 1916, samt

B) att riksdagen måtte besluta, att ovan omförmälda motion II: 45 icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Bruce: Jag kan icke undgå att med ett par ord rikta uppmärksamheten på den behjärtansvärda sak, som här föreligger. Jag nekar visst icke till att både Kungl. Majt och utskottet hava sökt tillgodose dessa gamla lärare, som hava måst lämna sina tjänster och nu skola leva på en pension, som alltid varit knappt utmätt och som naturligtvis måste kännas mycket mindre, då den skall räcka till under helt andra förhållanden, än de som rådde då de togo avsked från sina befattningar. Det har också riksdagen förut visat sig behjärta, då den höjt de minsta pensionerna till 600 kronor. Nu föreslår utskottet för detta år, att man skulle höja beloppet till 650 kronor och för nästa år till 700 kronor. Det yrkas därjämte i en reservation, att riksdagen skulle gå längre och i enlighet med en inom andra kammaren väckt motion besluta tilldela dessa pensionstagare en förhöjning, så att deras pensioner skulle uppgå till minst 800 kronor om året. Det är således den summa, på vilken dessa gamla lärare som tagit avsked möjligen skulle kunna draga sig fram, nämligen i ena fallet 700 kronor och i andra fallet 800 kronor. Skillnaden är icke så stor, 100 kronor, men för dessa personer, som varit i den ställningen, att de ju aldrig haft tillfälle att på sin ringa avlöning göra några besparingar, för dem betyder 100 kronor ofantligt mycket. Därför skulle riksdagen sannerligen göra en god gärning och bereda glädje i många fattiga lärarhem, ifall riksdagen kunde gå så långt som reservanternas hava föreslagit.

Jag vill icke gå in på någon längre motivering. Det är här som i många andra fall, att man måste låta känslan tala. Den har talat redan i dag i första ärendet i fråga om att leva på 800 eller 900 kronor. Hur svårt är det icke att med detta för ögonen tvinga människor att leva på 700 à 800 kronor. Under hänvisning till detta ber jag att få yrka bifall till den av herr Kristensson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Såsom herrarna torde hava inhämtat av detta betänkande har Kungl. Majt föreslagit en förhöjning av pensionsbeloppen från 600 till 650 kronor, och en motionär har föreslagit, att pensionsbeloppen skulle ökas till 800 kronor. Utskottet har emellertid

Ang. understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.
(Forts.)

Ang. understöd
 åt äldre
 behövande
 folkskollärare
 m. m.
 (Forts.)

ansett, att det icke kunde gå så långt som till 800 kronor, enär detta skulle föranleda högst väsentliga utgifter för statskassan. Utskottet har i alla fall haft den uppfattning, att det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit var tämligen knappt. Därför har utskottet ock funnit skäligt föreslå en förhöjning i Kungl. Maj:ts förslag till 700 kronor. Det är ju icke lätt att motivera vare sig 700 eller 800 kronor, men jag tror i alla fall, att det är ganska välvilligt av utskottet att gå utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, och ber jag därför för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Ang. understöd
 åt vissa
 folkskollärare-
 änkor.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 27 och 30 innevarande månad bordlagda utlåtande, nr 53, i anledning av väckt motion angående understöd åt vissa folkskollärareänkor.

I en inom andra kammaren, av herr *V. Rydén* väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 91, hade hemställts, att riksdagen måtte å extra stat för år 1917 bevilja ett förslagsanslag av 65,000 kronor att från och med den 1 januari 1916 utgå såsom understöd till sådana behövande folkskollärareänkor med eller utan barn, vilka från folkskollärarnes änke- och pupillkassa åtnjöte lägre pension än 300 kronor, och med sådant belopp, att pensionen och understödet för envar av dem komme att tillsammans utgöra 300 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 91, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning kunde beredas sådana statstjänarens änkor, vilka uppburde låga pensioner och styrka sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Reservation hade avgivits av herrar *Kristensson*, *Hellberg* i Lycksele och *Carlson* i Herrljunga, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte å extra stat för år 1917 bevilja ett förslagsanslag av 65,000 kronor att från och med den 1 januari 1917 utgå såsom understöd till sådana behövande folkskollärareänkor med eller utan barn, vilka från folkskollärarnes änke- och pupillkassa åtnjöte lägre pension än 300 kronor och med sådant belopp, att pensionen och understödet för envar av dem komme att tillsammans utgöra 300 kronor.

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Jag an- håller att i utskottets kläm få göra en formell ändring, som icke innebär någon ändring i sak; mitt förslag är, att klämman må erhålla följande lydelse: »Utskottet hemställer, att motionärens hemställan om ett förslagsanslag av 65,000 kronor för i motionen angivet ändamål icke må av riksdagen bifallas, men att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:91, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning må kunna beredas folkskollärarynkor och andra med dem likställda ynkor, vilka uppbära låga pensioner och styrka sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.»

*Ang. understöd
åt vissa
folkskollärarynkor.
(Forts.)*

Herr Clason: Det var icke utan en viss betänklighet jag läste igenom detta betänkande, särskilt ur formell synpunkt. Det är ju så, att motionären hade begärt ökning beträffande pensionerna åt folkskollärarynkor. Sedan hade utskottet utvidgat det att gälla alla statstjänares ynkor, som uppbure låga pensioner. Det synes mig vara en väl stark utvidgning av motionen, som utskottet sålunda tillåtit sig att göra. Nu har den siste ärade talaren gjort en förändring i yrkandet, genom vilken denna betänklighet åtminstone delvis är undanröjd, ehuru jag för min del får säga, att jag tycker, att utvidgningen är väl stark ändå. Emellertid är det också en annan sak, som icke riktigt tilltalar mig i denna kläm, och som jag tror står kvar i den nyss upplästa klämman. Den slutar med att, sedan man begärt utredning, man vill bestämma, att denna utredning skall vara färdig att framläggas redan för nästkommande års riksdag. Jag tror nog, att under vissa förhållanden riksdagen understundom har skrivit på det viset, men det synes mig, som det är en ganska stark pression som lägges på Kungl. Maj:t, om man begär, att en utredning nödvändigt skall vara färdig inom så begränsad tid. Nu förmodar jag emellertid, att meningen väl ändå endast är den, att tillsammans med detta »för nästkommande års riksdag» skall läggas in i motiveringen ett »om möjligt». Och om så är förhållandet, skall jag icke göra något yrkande i saken, ehuru jag har ansett mig nödsakad att framställa mina betänkligheter.

Herr Bruce: Jag ber om ursäkt, att jag yttrar ett par ord även i denna fråga.

Det gäller här, huruvida man skulle vilja hjälpa de folkskollärarynkor, som för närvarande hava en pension på 100 à 125 kronor, så att de skulle få minst 300 kronor, genom anslag av statsmedel, som skulle stärka de pensioner, som nu utgå från folkskollärarynkens- och pupillkassa. Det behövs ju ingen diskussion om att här föreligger ett verkligt behov och att man

Ang. understöd
 åt vissa
 folkskolläro-
 änkor.
 (Forts.)

bör behjarta denna framställning. Det har också utskottet gjort. Frågan är bara, om man skall vänta och först se efter, vilka andra som möjligen behöva hjälp, innan man hjälper dem, varom här särskilt är fråga. Det synes mig då att, om man är ense om behovet i detta fall, man bör försöka avhjälpa det behovet genom att höja dessa änkepensioner. A andra sidan kan man vara förvissad, att Kungl. Maj:t icke kommer att underlåta att taga i övervägande, vilka andra i konsekvens därmed behöva komma i åtnjutande av liknande hjälp, så att man icke låter de nu ifrågavarande vänta, till dess förslag om förhöjning för de övriga förelägges riksdagen. Det är, såsom vi alla förstå, i stor utsträckning gamla personer det här gäller, och skulle, såsom den föregående talaren antydde, utredningen kanske bliva långsam, skulle det kunna hända, såsom det ofta sker, att »medan gräset växer dör kon». Änkorna kunna hinna gå bort, om utredning först skall ske, om vilka andra som på samma gång också borde få hjälp. Det synes mig därför, att man borde kunna taga den här saken för sig och bevilja detta anslag. Därigenom komme ingen att förlora, även om det finnes andra som behöva understöd. Därför yrkar jag bifall till den av herr Kristensson med flere vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Det är sant, som den föregående talaren antydde, att utskottet har haft den uppfattningen, att man kanske slutligen icke kunde komma ifrån att höja ifrågavarande pensioner. Men anledningen varför utskottet önskar en undersökning är den, att riksdagen skulle få själv se och bedöma vad det kan gå till, om man beviljade dessa folkskolläroänkor och med dem likställda förhöjda pensioner. Ty följden blir den att, om dessa folkskolläroänkor få den föreslagna pensionsansökningen, torde väl en framställning om pensionsökning för andra med dem likställda icke kunna av riksdagen avslås. Därför trodde utskottet det vara lämpligt, att riksdagen finge en överblick över vad en sådan pensionsförhöjning kunde gå till, innan den fattade sitt beslut. Jag tager mig därför friheten yrka bifall till det förslag, som frambars av mig första gången, jag hade ordet i frågan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats av herr *Hedenstierna*, att kammaren måtte besluta, 1:o) att motionärens hemställan om ett förslagsanslag av 65,000 kronor för i motionen angivet ändamål icke skulle av riksdagen bifallas; samt 2:o) att riksdagen i anledning av förevarande motion, II:91, skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vad mån lämplig pensionsförhöjning skulle kunna beredas sådana folkskollärares änkor och andra med dem i pensionshänseende likställda änkor, vilka uppbure låga pensioner och styrkte sig vara i behövande omständig-

heter, samt därefter för nästkommande års riksdag framlägga det förslag vartill utredningen kunde giva anledning.

Vidare hade yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som inrefattades i den vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Hedenstiernas yrkande vara med övervägande ja besvarad.

*Ang. understöd
åt vissa
folkskolläro-
änkor.
(Forts.)*

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 27 och 30 sistlidna månad bordlagda utlåtande, nr 54, i anledning av väckt motion angående bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.

*Ang. bearbet-
ning m. m. av
viktigare in-
och utländskt
riksdagstryck.*

I en inom andra kammaren av herr *Branting* väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 90, hemställdes, att riksdagen måtte, *dels* uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta tills vidare genom riksdagens interparlamentariska grupp anordna bearbetning, översättning och utgivande i huvudsaklig överensstämmelse med antydda riktlinjer, av viktigare in- och utländskt riksdagstryck, *dels* bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdagskostnaderna bestrida erforderliga utgifter för ifrågavarande arbete, som, i den mån det utkomme, skulle avgiftsfritt tillställas de riksdagens ledamöter, vilka därom framställt begäran, ävensom de utländska riksförsamlingar, som beredde svenska riksdagen motsvarande förmån i utbytesväg.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 90, måtte

dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta tills vidare genom riksdagens bibliotek anordna bearbetning, översättning och utgivande, i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen antydda riktlinjer, av viktigare in- och utländskt riksdagstryck,

dels ock bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdagskostnader anvisa högst 7,000 kronor årligen, räknat från och med den 1 januari 1917, för bestridande av erforderliga utgifter för ifrågavarande arbete, som, i den mån det utkomme, skulle avgiftsfritt tillställas de riksdagens ledamöter, vilka därom framställde begäran, ävensom de utländska riksförsamlingar, som beredde svenska riksdagen motsvarande förmån i utbytesväg.

Reservation hade avgivits av herr *Hallin*, som anfört följande:

»För min del har jag icke kunnat bliva övertygad om lämpligheten av att redan nu förlägga den föreslagna bearbetningen m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck till riksdagens bibliotek. Inom utskottet har jag därför hävdadt den uppfattningen att — om över huvud taget den närvarande tidpunkten kan anses vara lämplig för ett igångsättande — företaget tillsvidare och intill dess någon erfarenhet om detsammas ändamålsenlighet och ekonomiska räckvidd vunnits, borde, såsom också i motionen förutsatts, anför-

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.

(Forts.)

tros åt riksdagens interparlamentariska grupp. Därigenom skulle företagets mera provisoriska karaktär tydligen framhåvas.»

Vidare hade reservation avgivits av herrar *Gustafsson, Roos, Olsson* i Blädinge och *Anderson* i Knapasjö, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr Roos: Herr talman, mina herrar! I en inom andra kammaren väckt motion har hemställan gjorts därom, att riksdagen måtte bevilja anslag för ordnande och bearbetande av parlamentariskt riksdagstryck. Säsom kammarens ledamöter torde hava funnit, är det icke ett utbyte av riksdagstryck det här är fråga om, utan dels att utländskt tryck på sådant sätt skulle bearbetas, att en del därav skulle översättas på svenska och tillhandahållas de ledamöter, som vore därav intresserade, och dels skulle det här i riksdagen föreliggande trycket förarbetas och översättas på ett »kulturspråk» för att tillhandahållas främmande parlament.

Det utbyte av handlingar, som för närvarande äger rum, är etablerat mellan å ena sidan Sverige och å andra sidan sjutton främmande stater, nämligen de flesta europeiska länder, Nordamerika, Australien och Japan. Motionären har i sin motion talat om att man för att finna ett visst ämne måste genomlöja hela mängder av parlamentariskt tryck. Man skulle därav kunna få den uppfattningen, att det är ett kaos, som detta tryck befinner sig uti. Men om man vill göra sig besvär att taga del av den samling parlamentariskt tryck, som förvaras här i biblioteket, skall man finna, att det är omhändertaget och utomordentligt väl, varje land för sig, ordnat på hyllor. Härifrån undantages dock det parlamentariska tryck, som är ankommet från Förenta staterna. Detta förvaras i riksbiblioteket. Det har under sådana förhållanden och då det visat sig att intresset för detta parlamentariska tryck icke är så omfattande, och att kunskapgiriga ledamöter endast i mycket ringa omfattning tagit del av det tryck, som utan föregående översättning är för en var tillgängligt, nämligen det från Finland, Norge och Danmark, kan jag icke finna lämpligt att så stora kostnader skulle nedläggas i och för etablerandet av denna ganska omfattande översättningsverksamhet. Det har i motionen icke uppdragits några riktlinjer, efter vilka denna översättningsverksamhet skulle fortgå, och därför har bankoutskottet föreslagit, att man endast provisoriskt skulle anslå 7,000 kronor för att försöksvis ordna denna verksamhet. Då jag för min del icke kunnat dela det resultat, vartill bankoutskottets flertal har kommit, ber jag, herr greve och talman, att få yrka avslag såväl på utskottets hemställan som på den i ärendet väckta motionen.

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Då detta ärende var före i utskottet, hade jag nog känsla av att förslaget

icke skulle vinna stora sympatier inom denna kammare. Jag var fullkomligt övertygad om det. Men då jag hördes angivas av åtskilliga medlemmar inom utskottet, att det fanns en stor del av ledamöterna inom riksdagen, som icke allenast skulle hava nytta av utan ock vara i stort behov av att äga tillgång till ifrågavarande handlingar och att om dessa vore tillgängliga på svenska språket, de naturligtvis skulle vara till väsentligt större gagn för dem, så kunde jag för min del icke ställa mig avvisande mot förslaget, då det gällde ett belopp, som icke översteg 7,000 kronor. Jag har icke heller blivit övertygad av den föregående talaren, att pengarna skulle vara alldeles onyttigt använda, om de anvisades för ifrågavarande sak. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. bearbetning m. m. av riktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

Herr Ekman, Johan Emilson: Den siste ärade talaren utgick från antagandet, att föreliggande förslag icke skulle ha några särskilda sympatier i denna kammare, men jag vet icke vad han stödde detta antagande på. För min del har jag icke anledning att tro annat, än att kammaren skall antaga vad som här är föreslaget. Åtminstone vill jag säga gent emot talaren på Kronobergsbanken, som först hade ordet, att om man från början går igenom frågans historia, befinnes ingen, som haft med saken att göra, icke hava tillstyrkt förslaget. Redan 1913 års bankoutskott behandlade frågan och tillstyrkte densamma i princip men ansåg, att därmed borde anstå till en kommande riksdag, och erinrade att en kommitté, som hade om hand frågan angående inrättande av ett centralt förvaltningsbibliotek, ägnat sin uppmärksamhet åt den väckta frågan. Bankoutskottet uttalade tillika, att frågans avgörande icke borde fördröjas av slutförandet av kommitténs uppdrag i övrigt och föreslog, att kommittén skulle särskilt behandla ämnet. Sedan har saken varit föremål för behandling av riksbibliotekarien och riksgäldsfullmäktige, och dessa myndigheter hava ansett synnerligen lämpligt att frågan togs upp. Den enda anledning, varför man skulle kunna hysa tvivel om lämpligheten att upptaga frågan, vore den som nu ofta anföres, nämligen att det skulle bli svårt att under kriget genomföra saken. Men det har visat sig, att några svårigheter icke mött i Norge och Danmark, där man även har utbyte av parlamentariskt tryck; där går det mycket bra. Nu har icke heller utskottet föreslagit ett definitivt ordnande av frågan, utan hemställer att provisoriska anordningar skulle vidtagas för att, om saken skulle vinna anklag och bifall, sedan utföras vidare. Den ärade talaren på Kronobergsbanken sade, att det funnes mycket handlingar av detta slag, men att de begagnades mycket litet. Men jag hemställer till herrarna, om det icke skulle vara annat förhållande, i fall detta material bleve bearbetat och viktigare frågor framlades i korta referat, som bleve tillgängliga på vårt språk. Jag vet nämligen icke, om samtliga ledamöter i riksdagen hava tillräcklig kunskap i

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

utländska språk för att kunna taga kännedom om det hit inkomna utländska trycket. Dessutom bleve det mycket lättare — även om detta tryck nu är väl ordnat, vilket jag icke betvivlar, men ändå är det nu mycket att gå igenom och icke lätt att finna just det man behöver — att använda detta tryck, om utdrag och bearbetning av viktigare frågor verkställas, och det komme då att begagnas mycket mer än förhållandet är nu. Jag kan icke se annat, än att det vore till nytta för lagstiftningsarbetet i vårt land att låta utlandets erfarenheter även få inflytande på våra riksdagsmäns arbete.

Det är icke heller fråga om stora belopp eller definitiva anordningar utan blott fråga om att göra det provisoriskt. Vad formen därför beträffar, får jag säga, att jag för min del ansett det lämpligast och med minsta kostnad förenat, om handhavandet av detta uppdrag överlämnades till den interparlamentariska gruppen, som har sina organ för saken och icke behöver särskilda lokaler. Jag tror, att denna grupp skulle göra det billigare och lika bra som någon annan. I detta fall vill jag dock icke göra något bestämt yrkande, men jag tror att man på detta sätt lättare skulle treva sig fram till det rätta, och så har nu även föreslagits i reservationen. På dessa skäl, herr talman, får jag tillstyrka bifall till motionen med den formulering som herr Hallin i sin reservation givit.

Herr Clason: I det skick, vari frågan nu föreligger, nödgas jag förena mig i avslagsyrkandet. Icke annat än jag kan se, är det ganska oklart vad här är meningen att göra. Det står här i klämman att frågan skulle gälla anordnande av »bearbetning, översättning och utgivande, i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen antydda riktlinjer, av *viktigare in- och utländskt riksdagstryck*». Det står sedan på ett ställe i motiveringen att »av de viktigaste hitkomna danska, engelska, franska, norska och tyska lagförslag eller nyantagna lagar, skulle utarbetas under hand referat (starkt förkortade) på svenska språket», och att dessa skulle tillhandahållas vederbörande utskott och enskilda riksdagsmän, som därom framställde begäran. Vidare skulle utarbetas likartade referat av svenska lagförslag och nyantagna lagar, som skulle översättas till franska språket, för att sedan tillställas utländska parlament. Om man tänker på vad detta arbete innebär, så måste det, icke annat än jag förstår, betyda en mycket vitt omfattande bearbetning av det här föreliggande materialet. Jag har någon erfarenhet av, huru det är att försöka bearbeta ett sådant material. Här skulle man nu gripa sig an med tryck från en hel mängd parlament. Men vad menas med »*viktigaste*» lagar och lagförslag och vad menas med referat i »starkt förkortning»? Vem skall avgöra detta? Är det meningen att detta blott skulle vara ett slags register? Eller huru har man tänkt sig saken? Det synes mig, att arbetet i dess nu tilltänkta form dels för närvarande är så oklart uppfattat och dels

verkligen förenat med så stora svårigheter, att det vore oförsiktigt att genast gå in på saken.

Jag vågar också bestämt uttrycka den övertygelsen, att om man slår in på denna väg, det icke kommer att stanna vid några 7,000 kronor för verkställande av dessa förkortade referat, översättningar o. s. v. Tydligt är, att om man i dessa referat skall taga med förekommande lagförslag på sådant sätt att man har någon nytta därav, måste man rimligtvis också medtaga åtskilligt av överläggningarna inom parlamenten. Begär man att få upplysningar om dels lagförslagen, dels nyantagna lagar, kunna dessa upplysningar icke bli tillräckligt fullständiga, om man icke samtidigt erhåller en bearbetning av den behandling, genom vilken lagförslagen ha förvandlats till lagar eller möjligen avslagits. Jag tror, att detta är tämligen tydligt, men därigenom blir arbetet också mycket vittomfattande och kostsamt.

Nu kommer dessutom till, att såvitt jag förstår meningen med första punkten i utskottets kläm, man har avsett att detta skulle bli en för framtiden stadigvarande institution. Om här stode, att det endast gällde ett försök för ett år, kunde jag möjligen vara med om saken, men då det nu föreslås, att uppdraget skall gälla »tills vidare», synes det mig, som det vore att gå in på en tämligen oviss och alltför oprövad bana, och jag får därför förena mig i avslagsyrkandet.

Herr Hallin: Herr talman! Jag ber att med några ord få utveckla tankegången i min vid utlåtandet fogade reservation.

Jag kan väl förstå, att man kan hysa tvekan, huruvida den närvarande tidpunkten är lämplig att giva sig in på denna sak. Därvid fäster jag mig mindre vid dess ekonomiska sida — den föreslagna summan, 7,000 kronor, förefaller mig vara en överkomlig summa, om man tror, att detta arbete skulle bli till nytta — utan fastmer därvid, att det lagstiftningsarbete, som skulle utgöra grundvalen för detta utbyte, dock måste komma att så länge det pågående världskriget rasar få en sådan sordin lagd över sig, att jag tror, att utbytet under de närmaste åren bleve ganska magert. Emellertid har man ju rättighet att hysa den förhoppningen att förhållandena inom en icke allt för långt avlägsen framtid måtte komma att ändras. Med denna optimistiska syn har jag icke velat motsätta mig, att ett sådant här försök nu gjordes.

I avseende å organisationen äro tvenne vägar föreslagna. Den ena, som förordas av utskottet, innebär, att riksdagen nu genast skulle gå med på att överlämna saken åt riksdagens bibliotek, där det således skulle inrättas en byrå, för uppdraget särskilt kvalificerade tjänstemän anställas, och man sålunda skulle göra en organisation, genom vilken man skulle så att säga giva hela denna sak definitivt på hand. Den andra vägen, som motionären föreslagit och som jag för min del tycker vara mera tilltalande, är att anförtro saken åt den svenska interparlamentariska gruppen.

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagsstryck.
(Forts.)

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

Denna grupp är ju redan av riksdagen sanktionerad så att säga genom det anslag, som årligen utgår till densamma. Jag erinrar, att under senare år till densamma varit anslagna 11,500 kronor årligen. Jag förmenar sålunda, att det icke skulle vara något hinder för att lägga detta arbete i händerna på denna grupp, som också redan lärer besitta kvalificerad arbetskraft för ändamålet. Ett annat skäl, varför man icke borde binda sig genom att redan nu lägga det till biblioteket, skulle kunna anföras däri, att det ännu är ett oavgjort spörsmål, huruvida riksdagens bibliotek skall ingå som en del i det föreslagna centrala förvaltningsbiblioteket. Den frågan är ännu svävande. Huvudmotivet skulle dock vara det, att genom att lämna uppdraget till biblioteket man skulle binda sig vid en mera definitiv anordning innan någon erfarenhet om hela sakens ändamålsenlighet ännu vunnits. Det är särskilt denna synpunkt, som för mig varit bestämmande, då jag icke kunnat förena mig med utskottet i dess här framställda förslag. Jag fruktar nämligen, att riksdagen därigenom binder sin framtida handlingsfrihet. Det är ju möjligt, att min farhåga härvidlag är överdriven. Inom utskottet har jag icke kunnat vinna någon anslutning till den mening jag uttalat, och då jag icke har stor förhoppning att vinna gehör för densamma här i kammaren skall jag ej vidare urgera min uppfattning, och gör icke heller något yrkande.

Herr Wickman: Såsom känt, är detta icke någon ny fråga. Den har tidigare varit under behandling i båda kamrarna, och jag tror mig vara förvissad därom, att intresse för frågans lösning i ena eller andra riktningen i avsevärd grad är till finnandes i båda kamrarna. Jag vet speciellt, att ledamöter av olika grupper inom kamrarna under en följd av år haft behov av och på enskild väg fått förskaffa sig sådant tryck, som det nu ifrågasättes att anskaffa genom utbyte, och det är ur denna synpunkt som motionären denna gång gått fram med sin motion. Redan 1913 väcktes motioner i både första och andra kammaren för att få frågan löst, fast det då icke lyckades. Bankoutskottet avstyrkte då bifall huvudsakligen av den grund, att enligt dess uppfattning detta arbete skulle bli så avsevärt, att man var rädd för följderna av ett dylikt beslut. Motionären och utskottets majoritet — och jag tror man även på övriga håll har denna uppfattning — anse, att detta arbete bör inskränkas i största möjliga mån, så att man i översättning och bearbetning får fram endast sådana lagförslag från andra länder, och huvudsakligen de skandinaviska, som ha verkligt värde för svenska riksdagen och svenska riksdagsmän. Det är denna synpunkt, som i första hand lagts på frågan av motionären och av oss, som tillhöra majoriteten i utskottet. Det har sagts, att bearbetningen av det utländska tryck, som för närvarande finnes lagrat, skulle medföra enorma kostnader. Det är ju också klart; men ingen har avsett, att detta tryck fullstän-

digt skulle bearbetas, utan det skulle göras ett speciellt urval, och det är helt naturligt, att då både Danmark och Norge gått med på att göra utbyte och verkställa bearbetning, så bleve det till avsevärd nytta för Sverige att erhålla detta, på samma gång dessa länder finge detsamma tillbaka. Den förste talaren framhöll, att 17 länder redan vore i utbyte med Sverige, och vi hava även sett, huru stora massor av utländskt tryck som här ligga; men det är icke avsett att allt detta utan endast det viktigare skulle bearbetas, och egentligen särskilt lagförslag.

Det var sedan skilda uppfattningar inom utskottet i fråga om huru detta skulle verkställas. Nu hörde jag, till min förvåning — höll jag på att säga — att en av utskottsledamöterna som icke var närvarande i utskottet, gått med på det förslag, som herr Hallin förordade, och önskar överlämna arbetet till den interparlamentariska gruppen. Motionären har nog från början haft den uppfattningen, att detta vore lämpligast, och icke heller jag vill bestrida, att det kunde vara en bra och god väg att gå, men jag tillåter mig framhålla att man inom utskottet befarade, att arbetet skulle få större omfång än vad fallet skulle bliva om det lämnades till en institution, vars verksamhet skulle övervakas av riksgäldsfullmäktige och riksdagens bibliotekarie. Jag tror, att den interparlamentariska gruppen — som jag själv tillhör — skulle visa sig mera ivrig på att få fram det utländska trycket i bearbetning än försiktigheten bjuder åtminstone i början. Det är denna synpunkt, som gör, att jag stannat vid majoritetens beslut. Jag tror, att man vinner största trygghet genom att bearbetningen övervakas och granskas av riksdagens bibliotekarie och det är denna linje som även riksgäldsfullmäktige till sist kommit till.

Det är således ett försök som bör göras, det tror jag vi alla äro överens om. Herr Hallin har särskilt framhållit, att detta arbete från början skall anläggas såsom ett försök. Jag går så långt, att jag anser det vara riksdagens skyldighet att icke taga detta såsom ett prejudikat utan som ett första försök till dess man fått se, om man funnit den riktiga vägen. Då har ju riksdagen möjlighet att fortsätta. Den summa som här föreslås, 7,000 kronor, är ju icke avskräckande, och till sämre ändamål, höll jag på att säga, har mängen gång liknade belopp utgivits än det som nu är i fråga. Jag har sålunda den bestämda uppfattningen att riksdagen och riksdagsmännen göra särskilt sig själva en tjänst genom att bifalla det föreliggande förslaget till vilket jag yrkar bifall.

Herr Gustafsson: Då denna motion nu i riksdagens elfte timma föreligger på kammarens bord, är det icke första gången den framkommit, utan den har behandlats åtskilliga år förut. Nu liksom vid föregående tillfällen har den hänvisats dels till fullmäktige och dels till riksdagens bibliotekarie för avgi-

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.

(Forts.)

vande av yttrande och för att få fram ett någorlunda acceptabelt förslag, ty man har behjärtat det goda ändamål, som motionären syftar till. Men man har i utskottet, med bästa vilja att få frågan löst, icke kunnat, såsom herrarna se av betänkandet, ena sig i saken. Från utskottets sida föreslås, att överlämna saken till riksdagens bibliotek, vilket även jag skulle tro vara det lämpligaste, men motionären har förutsatt, att den interparlamentariska gruppen skulle göra början med att utsovara en del av det utländska tryck, som kunde vara av gagn för riksdagens ledamöter. Jag har emellertid den meningen, att det icke skulle stanna vid den blygsamma föreslagna summan av 7,000 kronor, ty man måste tänka sig, att på utarbetandet av dessa utdrag och översättning till svenska språket, som är nödvändig för dem som icke sitta inne med sådana förutsättningar att en översättning för dem blir umbärlig, måste nedläggas mycket arbete, och då skulle enligt mitt förmenande summan icke förslå långt.

Vidare har under debatten framhållits, att detta skulle bli av ganska god nytta för lagstiftningsarbetet. Det kan ju hända, att så blev förhållandet, men jag vet icke, i vad mån vi i vårt land skulle mer kunna taga hänsyn till den utländska lagstiftningen än vi göra. Jag tror, att man hos oss i lagstiftningsfrågor tar mycken hänsyn till utländska lagar och lagförslag, och jag skulle tänka, att vi redan nu i sådant hänseende göra allt som kan vara till nytta för vårt land.

Vid sådant förhållande och då frågan, såsom man ser, föreligger i outrett skick — motionären vill hänvisa arbetet till interparlamentariska gruppen, men utskottet vill förlägga det till biblioteket, och biblioteksfrågan är för övrigt icke ordnad — och då jag vidare icke kan inse, att det skulle vara så brådskande med frågans avgörande, ty man torde nog ha annat att göra i dessa dagar i Sveriges land än att syssla med utländskt riksdagstryck, ber jag att få instämma med dem som ha yrkat avslag. Jag anser, att ett förslag i denna sak bör föreligga i bättre skick, innan det kan av riksdagen antagas.

Herr Roos: Herr talman! Endast en replik! En föregående talare yttrade, att de myndigheter, som hörts om detta förslag, uttalat sig mycket gynnsamt om detsamma. Med anledning härav vill jag bara påpeka ett uttalande i det tryck, som utdelats till oss i denna fråga. Det står där rörande yttrandet av riksdagens bibliotekarie, som väl får anses vara synnerligen sakkunnig i detta fall: »Vad riksdagens bibliotekarie i sitt här intagna yttrande anfört, kan sammanfattas på följande sätt: Det torde kunna ifrågasättas, huruvida den nuvarande tiden är lämplig för startande av ett företag sådant som det nu föreslagna. Skötselns av bytesväsendet bör ej handhavas av riksdagens interparlamentariska grupp utan av en särskild byrå i nära anslutning till riksdagens bibliotek. Innan företaget igångsättes, bör en fullständig plan för dess ordnande upprättas.» Och fullmäktige

i riksgäldskontoret säga: »Även om den nuvarande tidpunkten ej i alla avseenden kan anses lämplig för företagets igångsättande, bör denna omständighet enligt fullmäktiges mening ej innebära hinder att göra en början, som i varje fall tillsvidare måste erhålla en provisorisk karaktär.» Jag får verkligen för min del säga, att dessa tillstyrkanden åtminstone icke äro präglade av någon entusiasm.

Jag får vidhålla mitt yrkande om avslag.

Herr Hellberg: Det har av föregående talare framhållits — och det tror jag icke kan motsägas — att nog vore det en fördel för de svenska riksdagsmännen, om de i en sådan publikation, som här är ifrågasatt, kunde finna sammandrag och översikter av det viktigare, som tilldrager sig på den utländska lagstiftningens område. Den saken borde vi, tycker jag, allesammans kunna vara överens om.

Nu har det emellertid klagats över att detta förslag lider av en sådan genomgående planlöshet. Det är ju också naturligt. Här gäller det att experimentera sig fram. Man börjar med någonting nytt, och det kan naturligtvis icke föreligga i några fastare utarbetade former. Men om herrarna se på utskottets utlåtande, förekommer dock däri ett utkast till plan från riksdagens bibliotekarie, som på detta område väl bör tillerkännas vederbörlig sakkunskap. Den föregående talaren uppläste ett uttalande av honom, som han tyckte var tämligen litet uppmuntrande, men om herrarna se på sid. 14 — jag skall inte läsa upp det — så finns det där i mellersta stycket ett utkast av bibliotekarien, hur han tänker sig, att denna sak skall kunna provisoriskt ordnas, och han anser, att det skulle kunna gå mycket bra för sig.

Det är nu inte fråga om mer än ett anslag på 7,000 kronor, och då tycker jag, att då det är en sak, som är till så stor nytta för riksdagens arbete som denna, borde detta förslag kunna av riksdagen accepteras. Jag vill alltså för min del tillåta mig att yrka bifall till *tanken* i förslaget, ehuru jag medger, att jag icke precis har fixerat min ståndpunkt ifråga om den ena eller andra vägen, den som utskottet anvisar, eller den som reservanten, herr Hallin, anvisar. Det torde i detta fall också kunna vara tämligen likgiltigt. Det är ju egentligen motionärens hemställan, som herr Hallin ansluter sig till.

Jag vill alltså tillsvidare yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wavrin sky: Herr greve och talman! Det synes mig, som om det i denna kammare resta motståndet mot ifrågasatt förslag bottnade framför allt i den föreställningen, att det vore ett mycket vidlyftigt företag, som nu skulle igångsättas; och herr Clason kallade det också ett mycket vittomfattande arbete. Ja, då man nämner alla de sjutton stater, med vilka utbyte skulle ske, och då man talar om verkställandet av översätt-

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.

(Forts.)

ningar o. s. v., kan ju frågan synas antaga mycket stora proportioner. Men vid närmare granskning av utredningen i ärendet finner man, att det alls icke är meningen, att det skall bli något vidlyftigt företag. Och även om man skulle misstänka, att det i Sverige finnes någon benägenhet att driva det därhän, gäller frågan för närvarande, praktiskt taget, icke heller den saken. Ty i Danmark har ju en sådan byrå som den nu här föreslagna verkat sedan flera år tillbaka, och av de erfarenheter på detta område, som där vunnits, ha vi fått tillfälle att taga kännedom. Riksdagens bibliotekarie har själv varit i Danmark och studerat frågan, och riksdagens interparlamentariska grupp har upprepade gånger haft tillfälle att se, hur den danska byrån verkar. Vi veta också, hur belåtna med sin byrå de danska riksdagsmännen äro; jag har själv vid besök i Danmark hört åtskilliga av dem förklara, vilket ofantligt värde de sätta på byråns arbete. I Danmark har denna sak låtit sig ordnas för ett belopp, som till och med understiger den här föreslagna summan av 7,000 kronor, och den danska byrån är icke längre ett experiment utan betraktas som en institution, vilken man önskar behålla i dess nuvarande omfattning; jag har icke hört, att man för närvarande yrkat på byråns utvidgning. Detta visar i alla fall, att man där kommit till en ståndpunkt, som icke behöver vara för oss vare sig främmande eller avskräckande.

Den siste ärade talaren, herr Hellberg, menade, att han icke hade alldeles klart för sig, på vilken väg man lämpligast borde gå fram i avseende därå, huruvida detta arbete skulle förläggas till riksdagens bibliotek eller om det skulle anförtros åt den interparlamentariska gruppen. I Danmark är motsvarande byrå alldeles fristående; den lyder icke under riksdagsbiblioteket utan direkt under själva riksdagen. Byråns arbete skötes av ett särskilt för detta ändamål tillsatt kansli, som disponerar över ett intill den interparlamentariska gruppens bibliotek beläget rum, där ett intimt samarbete mellan kansliet och riksdagsmännen försigår.

Här har nu väckts förslag i båda riktningarna, såväl att detta arbete skulle läggas till biblioteket som att det skulle uppdragas åt den interparlamentariska gruppen. Jag tror, att utskottet härvidlag funnit den riktiga vägen, då utskottet å ena sidan föreslagit arbetets förläggande till riksdagens bibliotek men å andra sidan förklarat följande: »Det torde även få anses vara lämpligt, att för tillgodogörande av den erfarenhet, som på detta område vunnits inom den interparlamentariska gruppen, åtgärder vidtagas för samarbete med nämnda grupp.»

Detta anser jag vara den klara och riktiga linjen för ordnandet av detta arbete, som i flera avseenden är en biblioteksfråga. Riksdagsbiblioteket får ju för närvarande från de olika länderna mottaga allt tryck av ifrågavarande slag och bör fortfarande göra det; biblioteket bör därför också tillhandahålla riksdagsmännen resultatet av detta arbete. Men vid det direkta

utarbetandet i detalj, vid valet av lagar, som kunna komma i fråga, och vid upprättandet av det sammandrag, som skall giva riksdagsmännen tillfälle att bedöma, vad de skäligen böra närmare sysselsätta sig med, vid allt detta kan det vara lämpligt att anlita riksdagsmännen och i synnerhet den interparlamentariska gruppens medlemmar, vilka senare torde vara särskilt ägnade härför, då de stå i närmare förbindelse med i andra länder redan organiserade byråer av ifrågavarande art.

Jag kan icke se annat, än att alla skäl tala för att riksdagen bör biträda utskottets förslag, till vilket jag alltså, herr greve och talman, yrkar bifall.

Herr Ekman, Johan Emilson: En föregående talare förklarade, att han icke kunde anse riksdagens bibliotekaries och riksgäldsfullmäktiges utlåtanden för några riktiga tillstyrkanden till detta förslag. Jag vill dock gentemot detta påpeka, att vad de ha invänt mot förslaget är att tidpunkten nu icke skulle vara lämplig att igångsätta företaget. Men riksgäldsfullmäktige tillägga, att även om den nuvarande tidpunkten icke är lämplig, »bör denna omständighet enligt fullmäktiges mening ej innebära hinder att göra en början, som i varje fall tillsvidare måste erhålla en provisorisk karaktär». Jag vill hemställa till kammaren, om icke detta är ett verkligt tillstyrkande. Den ärade talaren kan ha rätt i att det saknas entusiasm i detta tillstyrkande, men av entusiasm plägar man sällan spåra mycket i riksgäldsfullmäktiges eller andra ämbetsverks utlåtanden. Jag tror, att man får nöja sig med ett sådant rent och klart och på sakliga skäl grundat tillstyrkande, som jag för min del finner i detta utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande vore yrkat, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels att kammaren skulle avslå såväl vad utskottet hemställt som den i ämnet väckta motionen. Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den som avslår såväl vad bankoutskottet i sitt utlåtande nr 54 hemställt som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

Ang. bearbetning m. m. av viktigare in- och utländskt riksdagstryck.
(Forts.)

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;
Nej — 39.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 27 och 30 innevarande maj bordlagda utlåtande och memorial:

nr 97, i anledning av väckt motion om anslag till bekostande av undersökning beträffande vissa malmfyndigheter å kronojord m. m.; och

nr 98, angående ersättning till kanslisekreteraren L. Berglöf, vilken såsom särskild föredragande och sekreterare biträtt utskottet vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition angående åtskilliga med den pågående avvittningen inom Västerbottens läns lappmark sammanhängande förhållanden samt en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om försäljning av en inom staden Marstrands hamnområde belägen holme m. m.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 27 och 30 innevarande månad bordlagda memorial, nr 99, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m.

Ifrågavarande memorial hade följande lydelse:

»I en till riksdagen den 31 mars 1916 avlåten proposition, nr 155, hade Kungl. Maj:tt under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att den kronan tillhöriga, inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen jämte Hedvigsskäret eller Grisskäret med därå befintliga, kronan tillhöriga byggnader finge på de uti statsrådsprotokollet angivna, av föredragande departementschefen tillstyrkta villkor försälas till handlanden A. Qvirist och aktiebolaget Marstrands mekaniska verkstad mot en köpeskillning av 30,915 kronor 92 öre, samt

att den för fastigheterna inflytande köpeskillningen finge, efter avdrag av värderings- och andra av försäljningen föranledda kostnader, tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

I sitt häröver avgivna utlåtande, nr 89, hemställde utskottet, att förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren visat utskottets berörda utlåtande åter till utskottet, varemot andra kammaren bifallit utskottets hemställan.

I anledning härav får utskottet hemställa att första kammaren måtte i ärendet fatta beslut.»

Herr Hallin: Herr greve och talman! Genom andra kammarens beslut att avslå den kungl. propositionen i detta ärende har ju detsamma faktiskt förfallit för denna riksdag. Jag ber emellertid att få konstatera, att medkammarens ståndpunkt dikterats icke av de utav jordbruksutskottet angivna skälen likalitet som av några andra principiella sådana utan, såvitt jag kan se, endast av några andra föreburna mindre ofullständigheter i den förebragta utredningen. Under sådana omständigheter och på grund jämväl av diskussionen när frågan förhades i denna kammare må det vara mig tillåtet att uttrycka den förhoppningen, att detta ärende måtte snart ånyo bringas inför riksdagen och då erhålla en för alla parter gynnsam lösning.

Om försäljning av en inom staden Marstrands hamnområde belägen holme m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i sitt utlåtande, nr 89, hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts den 27 och 30 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande lämpligheten att vid fastställelse av taxor för trafik å enskilda järnvägar meddela vissa föreskrifter m. m. bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 33, angående val av två fullmäktige i riksbanken samt ordförande och tre fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda verk;

nr 34, angående lag om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga av krig föranledda förhållanden m. m.;

nr 35, angående utsträckning av tiden för tullfri disposition av tullpliktiga utställningsföremål, som införts till Baltiska utställningen i Malmö år 1914;

nr 36, angående ändrad lydelse av § 8 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911;

nr 37, angående ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 38, rörande förordning angående utförsel av socker under viss tid utan erläggande av sockerskatt m. m.;

nr 39, angående bankovinsten;

nr 41, angående ändrad lydelse av 4 och 9 §§ i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket;

nr 42, angående förslag om rätt för värnpliktig, vars hustru och barn åtnjuta familjeunderstöd, att till större andel än för närvarande lyfta honom tillkommande penningbidrag;

nr 43, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela befrielse från vissa tull- och andra avgifter för gåvor och understöd in natura till krigsfångar m. m.;

nr 44, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1913 angående vård av enskildes skogar på Öland;

nr 45, angående förslag till lag om skyddskoppympling ävensom förslag om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914;

nr 46, angående ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering; samt

nr 47, angående förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag m. m.

Herr talmannen hemställde, att som alla på dagens föredragningslista uppförda ärenden nu vore behandlade, de anslag, som utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 7,30 på aftonen, finge nedtagas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av dels väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående kommunal rösträtt, dels väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av allmän och lika kommunal rösträtt för såväl män som kvinnor m. m.;

nr 20, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lika representationsrätt för stad och land vid val av landstingsmän;

nr 21, i anledning av väckt motion om viss ändring i § 8 i förordningen om kommunalstyrelse på landet; och

nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i § 16 b) och c) i riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skyddskoppymplingen;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.; samt

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp under år 1916 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med för-

slag till förordning om spirituosaaccis m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. 3 § 1 mom., 8 och 23 §§ samt 25 § 2 mom. i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.; ävensom

särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete, till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken, till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar och till lag angående tillämpning med avseende å elektrisk järnväg av bestämmelserna i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägsdrift; dels ock i anledning därav väckta motioner; samt

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag. varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 3,26 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.